

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
V SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 54

Milli Məclisin iclas salonu.
4 may 2021-ci il.

İclasda Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri Sahibə Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 113 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.00 dəq.)
İştirak edir	101
Yetərsay	83

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. “Dini etiqad azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).
2. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalara Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).
3. “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında”, “Qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidməti haqqında”, “Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında”, “Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti

haqqında”, “Arıçılıq haqqında”, “Penitensiar müəssisələrdə cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslərin sosial adaptasiyası haqqında”, “Təhsil haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında”, “İnsanın immunçatışmazlığı virusunun törətdiyi xəstəliklə mübarizə haqqında” və “Məişət zərəkəliyinin qarşısının alınması haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

4. “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında”, “Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında”, “Yaşlılıqların mühafizəsi haqqında”, “Uşaqların icbari dispanserizasiyası haqqında”, “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında”, “Peşə təhsili haqqında”, “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında”, “Psixoloji yardım haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

5. “Dənizçilərin şəxsiyyət sənədləri haqqında” 2003-cü il tarixli 185 nömrəli Konvensiyanın (dəyişdirilmiş) Əlavələrinə edilmiş 2016-cı il tarixli dəyişikliklərin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

6. “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsi”nin təsdiq olunması barədə” Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 1 fevral tarixli 541-IIIQ nömrəli Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

7. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan

Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

8. “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

9. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

10. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

11. “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 21 deputatı plenar iclas salonunun lojasında ayləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Könül Nurullayeva, Fazil Mustafa, Bəhruz Məhərrəmov, Əli Məsimli, Razi Nurullayev, Tural Gəncəliyev, Zahid Oruc, Azər Badamov, Müşfiq Cəfərov, Siyavuş Novruzov

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.00 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 103

Nəticə: Qəbul edildi

1. “Dini etiqad azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Fəzail İbrahimli, Əli Hüseynli, Mələhət İbrahimqızı, Siyavuş Novruzov, Hikmət Məmmədov, Sabir Rüstəmxanlı, Aydın Mirzəzadə

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.52 dəq.)

Lehinə 106

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 108

Nəticə: Qəbul edildi

2. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.53 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

3. “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qaygısı haqqında”, “Qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidməti haqqında”, “Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında”, “Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti haqqında”, “Ariçılıq haqqında”, “Penitensiar müəssisələrdə cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslərin sosial adaptasiyası haqqında”, “Təhsil haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında”, “İnsanın immunçatışmazlığı virusunun törətdiyi xəstəliklə mübarizə haqqında” və “Məişət zərəkəliyinin qarşısının alınması haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əhliman Əmiraslanov, Qüdrət Həsənquliyev

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.01 dəq.)
Lehinə	108
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

4. “Dağınq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında”, “Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında”, “Yaşlılıqların mühafizəsi haqqında”, “Uşaqların icbari dispanserizasiyası haqqında”, “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında”, “Peşə təhsili haqqında”, “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında”, “Psixoloji yardım haqqında” və “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.02 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

5. “Dənizçilərin şəxsiyyət sənədləri haqqında” 2003-cü il tarixli 185 nömrəli Konvensiyanın (dəyişdirilmiş) Əlavələrinə edilmiş 2016-cı il tarixli dəyişikliklərin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Məsimli, Qüdrət Həsənquliyev

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.11 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

6. “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsi”nin təsdiq olunması barədə” Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 1 fevral tarixli 541-IIIQ nömrəli Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.11 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 103

Nəticə: Qəbul edildi

7. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azər-

baycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.12 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 2

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

8. “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Razi Nurullayev, Etibar Əliyev, Tahir Kərimli, Qüdrət Həsənquliyev, Mahir Abbaszadə, Fazil Mustafa, İltizam Yusifov, Tural Gəncəliyev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.40 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

9. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Əli Hüseynli, Etibar Əliyev, Əli Məsimli, Tahir Rzayev, Aydın Hüseynov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.04 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

10. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.04 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

11. “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Rzayev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.06 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 107

Nəticə: Qəbul edildi

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri**

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

4 may 2021-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçin.

Qeydiyyat	(saat 11.00 dəq.)
İştirak edir	101
Yetərsay	83

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 19 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, yetərsay var. İclasımıza başlaya bilərik.

Hörmətli həmkarlar, gündəlik sizə paylanıb. Xahiş edirəm, gündəliyə də münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.00 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, gündəlik qəbul olundu.

Hörmətli həmkarlar, gündəlikdə və gündəmdə olan məsələlər ətrafında kim çıxış etmək istəyir, xahiş edirəm, yazılın. 30 dəqiqəmiz var, yuxarıki cərgə ilə birlikdə 10 nəfər çıxış edə biləcək.

Könül Nurullayeva, buyurun.

K.Nurullayeva. Çox hörmətli Sədr, hörmətli deputat həmkarlarım və media nümayəndələri. Son vaxtlar müxtəlif yaş kateqoriyasından olan şəxslərin, xüsusi ilə uşaqların intihar etmə xəbərləri bizi dərindən sarsıdır, bu məsələlərə xüsusi həssaslıq nümayiş etdirməyə sövq edir. 2021-ci il aprelin 22-də KİV-də yayılan məlumata əsasən 13 yaşlı uşaq özünü asaraq intihar etmişdir. İddia olunur ki, 13 yaşlı Raufa qarşı laqeyd və diqqətsiz davranış, ayrıl-mış valideynləri və ailəsində baş verən problemlər onun intihar etməsi ilə nəticələnmişdir. Digər bir məlumat da təmsil etdiyim Nizami rayonu Keşlə qəsəbəsində atası tərəfindən azyaşlı qız uşağına qarşı mütəmadi şiddət göstərilməsi faktı qeydə alınmışdır. Həmin valideynlərin valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılması məsələsi ilə bağlı məhkəməyə müraciət edildiyi də bildirilir.

2021-ci il aprelin 27-də isə 17 yaşlı İsa Alməmmədov

intihar edib. Təəssüflər olsun ki, bu siyahını genişləndirmək də olar. Uşaq intiharları və onlara qarşı göstərilən fiziki şiddətlə əlaqədar statistik məlumatların əldə edilməsində hələ də problemlər mövcuddur. Adətən ailə daxilində yaranan hadisələr ailə daxilində qalaraq, yalnız ağır nəticələrə səbəb olduğu təqdirdə hüquq mühafizə orqanları tərəfindən araşdırılır. Bu məsələlərdə iki problemə diqqətinizi çəkmək istərdim.

Uşaq intiharlarına və azyaşlılara qarşı törədilən cinayət xarakterli əməllərə vaxtında ciddi reaksiya verilmir? Mütəmadi olaraq həmin uşaqlar psixoloji və digər yardımlar ala bilirlərmi? Risk qrupuna aid olan bütün uşaqlarla fəal iş aparılırmı? Latent, yəni qapalı cinayətlərin aşkar edilməsi istiqamətində hansı işlər görülür? Məlumdur ki, azyaşlı uşaqlar polisə müraciət edəcək qədər hüquqi düşüncəyə malik olmur. Yaxud sonrakı nəticədən qorxduqları üçün belə hərəkət etməkdən çəkinirlər. Bu sahədə işlər gücləndirilsə, törədilmiş cinayətlərin sayının azaldılmasında da ciddi nəticələr əldə oluna bilər. Cinayətlərin profilaktikası bu kimi əməllərin acı nəticələrini aradan qaldırmaqdan daha asan və səmərəlidir.

Əsas istiqamət isə intihar cinayətlərinin araşdırılması ilə bağlı hüquqi yanaşmada olan problemlərdir. İntihar faktları zamanı adətən özünü öldürmə həddinə çatdırma maddəsi üzrə araşdırma aparılır ki, bu halda da əksər işlərdə yaxın qohumların, mütəmadi psixi və fiziki işgəncə tətbiq edən valideynlərin cəzalandırılmamasını görürük. Hüquq tətbiq edən orqanlar bu məsələlərə humanist yanaşaraq uşaq itirmiş bir ailəyə cəza verməklə onlara qarşı sərt tədbir görmürlər. Lakin görülməlidir ki, digər şəxsləri də həmin hərəkətləri etməkdən çəkindirmək məqsədi reallaşsın. Əslində, biz uşaq hüquqlarına dair bir çox

məsələləri qanun yaradıcılığı prosesində həll etmişik. Lakin sadaladığım tədbirlərin həyata keçirilməsi zamanı nəzarət mexanizmi sərtləşdirilərsə, uşaqların daha sağlam və normal psixologiya ilə cəmiyyətdə layiqli yer tutmasına kömək etmiş olacağıq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil Mustafa və yuxarıkı cərgədən hazırlaşsın Bəhruz Məhərrəmov. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bu gün mən ilk növbədə bizim görünməyən qəhrəmanlardan danışmaq istəyirəm. Qarabağda bu çətin şəraitdə böyük fədakarlıq göstərən Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin şəxsi heyətinin və eyni zamanda, Sərhəd Qoşunlarının zabit və əsgərlərinin olduqca böyük fəaliyyətini qeyd etmək istəyirəm. Bu yaxınlarda yayılan videolarda da görürsünüz ki, erməni təxribatları çox ciddi artmaqdadır. Bunun qarşısında hazırlıqlı, səviyyəli, təmkinli Azərbaycan zabiti, Azərbaycan əsgəri o qədər dəqiq jestlər edir ki, düşmən hər hansı bir şəkildə bu təxribatı genişləndirə bilmir. Təbii ki, bizim əsgərimizin də, zabitimizin də səbri bir həddə qədərdir. Bir gün yəni-dən o “dəmir yumruq” onlara dəyəcəkdir. Amma bu mərhələdə olduqca böyük işlər görürlər və ona görə də mən bütün bu heyətə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu bizi həm qürurlandırır, həm də bizə göstərir ki, Qarabağda bizim uğurumuz hazırlıqlı insanlardan, hazırlıqlı məmurdan, hazırlıqlı əsgərdən, hazırlıqlı zabitdən keçir və bir erməni üzərində psixoloji üstünlüyü məhz bu amillər əldə edə bilər.

İkinci vacib məsələ. 44 günlük savaştan sonra Azərbaycan xalqının hər bir fərdinə aydın oldu ki, əsasən, 4 dövlət daha böyük miqyasda Azərbaycana öz dəstəyini

verdi. Bu dövlətlərin içində xüsusi ilə mən Türkiyə, İsrail, Pakistanı qeyd eləmək istəyirəm. Təbii ki, Əfqanıstanın da dəstəyi oldu. Mən hesab edirəm ki, Azərbaycanda sosial şəbəkə seqmentində bəzən bu dövlətlərə qarşı müəyyən neqativ fikirlər səsləndirilir, təbliğat da aparılır. Biz cəmiyyət olaraq bunun qarşısında durmağın yollarını tapmalıyıq. Çünki bizim əsas meyarımız 44 günlük savaştır. Orada kim bizə dost olubsa, demək, bizim dostumuzdur, kim o dostluğunu göstərmə cəsarətini özündə tapmayıbsa, deməli, biz ona istənilən səviyyədə güvənə bilmərik. Ona görə də, hesab edirəm ki, Bakıda salınan böyük parkların birinə Türkiyə, İsrail, Pakistan və Azərbaycan dostluq parkı adı verilməlidir və orada da bu ölkələrin bayraqları dalğalanmalıdır. Çünki yaddaş çox önəmli məsələdir. Məsələn, mən Nuru Paşanın xatirəsinin əbədləşdirilməsi ilə bağlı burada dəfələrlə məsələ qaldırmışam. Hələ də bunu etmədiyimizə görə, bəzən insan özü də bu tarixə baxanda bir qədər narahatlıq keçirir. Çünki haqqı olan insanların haqqını vermək lazımdır. Çünki qələbəmizdə bu insanların payı var. Ona görə bu ideyanın gerçəkləşməsini təklif edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim.

Bəhrüz Məhərrəmov, buyurun.

B.Məhərrəmov. Hörmətli Sədr, əziz həmkarlar. Prezident İlham Əliyev ötən həftə BMT-nin Asiya və Sakit Okean üçün İqtisadi və Sosial Komissiyasının sessiyasında Təhlükəsizlik Şurası qətnamələrinin icra mexanizmlərinin hazırlanması barədə təşəbbüs irəli sürməklə bir daha göstərdi ki, Azərbaycan artıq lokal yox, qlobal oyundur. Rəsmi Bakının qlobal təşəbbüsləri artıq heç kimdə şübhə doğurmur, çünki 2020-ci il ərzində Azərbaycan pandemiya ilə mübarizədə beynəlxalq səylərə rəhbərlik

edərək BMT Baş Assambleyasının xüsusi sessiyasının keçirilməsinə, BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında vaksinlərə bərabər çıxışla bağlı qətnamənin qəbuluna nail olmuşdur.

Baxın, 7 ay öncəyədək işğala, təzyiqlərə məruz qalan bir dövlətdən qlobal təşəbbüskara çevrilmişik. 30 illik işğalın qorxunc təsirinə məruz qalmış ərazilərimizdə bu gün “ağıllı kənd” və “ağıllı şəhər” quruculuğuna başlamışıq. 30 il mülki təyyarə görməyən bir bölgədə 3 beynəlxalq liman tikirik. Minalarla çirklənmiş əraziləri “yaşıl artım” ölkəsinə çeviririk. Budur dəyişən reallıq, budur yeni Azərbaycan. Biz indi daxili siyasi prosesləri təhlil edərkən, hansısa problemi qabardarkən məsələlərə cənab İlham Əliyevin yaratdığı bu yeni reallığın prizmasından yanaşmalıyıq. İşğala son qoymuş, milli qisasımızı almış, bizi qlobal oyunçuya çevirən şəxs kimi Prezident İlham Əliyev yalnız dövlət rəhbəri yox, həm də artıq milli dəyərdir və biz bu dəyərə sahib çıxmalıyıq. Düzdür, SOROS-dan maliyyələşən, yaxud kənardan tezis alanlar, hətta ən kritik məqamlarda belə həmrəylikdən yayınanlar üçün milli dəyər anlayışı yoxdur. Bir təfəkkür var ki, necə hakimiyyətə gəlir və yenə necə bu ölkəni rəzil edir. Xalqımız artıq bu təcrübəni yaşayıb. Hətta zamanında, təəssüf ki, bəzi üzdəniraqlara meydan verildi və bu xalqı bəlalardan qurtaran bir liderə, Heydər Əliyevə qarşı elə parlamentdəcə ləyaqətsiz davranış nümayiş etdirildi. Mən hesab edirəm, bu gün parlament olaraq imkan verməməliyik ki, bir daha artıq bu ölkənin dəyərlərinə antimillilik ünsürlər əl və dil uzatsın.

Dəyərlərimizdən söz düşmüşkən, bu gün şəhidlərimizə uzanan dillərin də qanunun gücü ilə kəsilməsi vacibdir. Bu məqsədlə Cinayət Məcəlləsinə “İctimai mənəviyyət əley-

hinə cinayətlər” fəslinə şəhid adının alçaldılması ilə bağlı maddənin əlavə olunması, şəhid adına hörmətsizliyə görə cinayət məsuliyyətinin müəyyən edilməsini təklif edirəm. Hesab edirəm ki, qanunda konkret preventiv imkanların mövcud olması bu cür lazımsız davranışların qarşısının alınmasında ciddi rol oynayacaq.

Hörmətli Sədr, fürsətdən istifadə edib, seçicilərin qaldırdığı bir məsələyə də diqqət çəkmək istəyirəm. Hələ yaz olmasına baxmayaraq, artıq Biləsuvarın bir sıra kəndləri, Yuxarı Cürəli, Ağalıkənd, Çınarlı, Aranlı, Təzəkənd, Ovçubərə, Dərvişli, İsmətlinin bir hissəsi və sair həm içməli, həm də suvarma su təminatı ilə bağlı ciddi problemlərlə üz-üzə qalıb. Məsələ köklü həll olunmalıdır. Bütün payız və qış boyu Cənub Muğan kanalı da, Bolqarçay da boş-boşuna axıb gedib. Əgər bizim Bolqarçay su anbarı zamanında təmir olunsaydı, bu su iki fəsil ərzində israf olunmazdı. Ona görə də icra strukturlarından bir daha xahiş edirəm, Bolqarçay su anbarının təmiri məsələsini tezləşdirək. Çünki Biləsuvar pambıqçılıq rayonudur və insanların güzəranı torpaqdan çıxır. Bəli, büdcə üçün yük ola bilər, amma sizi əmin edirəm ki, Bolqarçay su anbarına qoyulan vəsait ən qısa zamanda özünü doğruldaraq əliqabarı Biləsuvar kəndlisinin zəhməti sayəsində artıqlaması ilə büdcəyə geri dönəcək. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hazırda manatın məzənnəsinə daha çox təsir edən iki amil müsbət meyillər üzrə gedir. Yəni büdcədə nəzərdə tutulan neftin qiyməti ilə real neftin qiymətini müqayisə edəndə, real qiymət büdcədə nəzərdə tutulandan haradaya 30–35 faiz yüksəkdir.

İkinci, makroiqtisadi göstəricilər də kifayət qədər optimist fikirləşməyə əsas verir ki, bu gün Azərbaycanda devalvasiya üçün əsas yoxdur. Amma bankların, kommersiya banklarının dolların satışına məhdudiyyət qoyması çox ciddi ajiotaj yaradır. Bu ajiotajın 2015-ci ildə Mərkəzi Bankın indikindən də qat-qat çox ehtiyatı olan bir dövrdə hansı fəsadlara gətirib çıxarmasını, əhaliyə, dövlətə və bankların özünə hansı zərbəni vurmasını görmüşük. Hələ indiyə qədər də banklar özlərinə gələ bilmir. Ona görə də hesab edirəm ki, bu gün Mərkəzi Bank bu yöndə açıqlamalar versə də ki, bu, çirkli pulların yuyulmasının qarşısının alınması məqsədi daşıyır, amma çirkli pulların qarşısının alınmasının qanunvericilikdə kifayət qədər təkmil üsulları var və həmin üsullardan istifadə etmək olar. Daha məqbul açıqlamalar verməsini xahiş edir, eyni zamanda, valyuta ajiotajının qarşısını almaq üçün Mərkəzi Bank və digər orqanların təsirli tədbirlər görməsini təklif edirik. Ona görə bu, sonradan dərinləşdikcə “qara valyuta bazarı”nın və sairin yaradılmasına gətirib çıxaracaq ki, orada da vəziyyətdən çıxmaq üçün əlavə xərclər, əlavə təsirlər olacaq. Bu məsələyə də diqqət edilməsini vacib hesab edirəm.

İkinci məsələ icbari tibbi sığorta ilə bağlıdır. Bu istiqamətdə kifayət qədər geniş, planlı, əhatəli işlər gedir. Hər işin əvvəli çətindir, xüsusən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən görürük ki, birinci mərhələdə çətinliklər olur. Sonra oturmuş sistem işləyir. Bu da əhalinin xeyrinə işləyir. Bu istiqamətdə görülən işləri biz müsbət qiymətləndiririk, artıq zərflə daxil olan tibbi sığorta xidmətlərinin sayı da kifayət qədər yüksəkdir. Amma təcrübədə tibbi sığorta sistemində transplantasiya ilə bağlı əməliyyatların qarşılınması istiqamətində məsələlər kənarında qalıb. Ona

görə biz istəyərdik ki, Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarına yenidən baxılsın, sığorta olunan transplantasiya əməliyyatlarının dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində də addımlar atmaq. Xüsusən bizə olan müraciətlərdə böyrək transplantasiyası, bir də qara ciyərlə bağlı məsələlər, demək olar ki, müraciət edilənlərin əksəriyyətini təşkil edir. Bunların da əksəriyyəti aztəminatlıdır və onları təmin etmək üçün addımlar atmaq lazımdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Razi Nurullayev. Yuxarıki cərgədən hazırlaşsın Tural Gəncəliyev. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar. Təəssüf edirəm ki, mədəniyyətsiz, savadsız, ağızlarını söyüşlə açıb, söyüşlə bağlayan bir qrup var və onlar ölkəmizdə də bir qisim insanları təsir altında saxlaya bilirlər. Ağına-bozuna baxmadan hər kəsi təhqir edib, şəxsiyyətin alçaldır. Onların təhqirini, söyüşünü, ailə tərbiyəsini bütün xalq eşidir, görür. Hər kəsin evində anası, bacısı, qızı, gəlini var. Onların ağızını bağlamaq üçün biz də sosial şəbəkələr haqqında qanun qəbul edib, onların nümayəndəsini burada tutmalıyıq. Əlavə olaraq, xaricdə oturub ölkəni, insanları, siyasətçiləri, deputatları, dövlətin atributlarını, ölkənin birinci şəxsini və ailəsini ən kəskin ifadələrlə təhqir edən şəxslər barədə dövlət, hökumət, bütün səviyyələrdə siyasi danışıqlar aparılmalıdır, onların həbsi və ya ölkəyə verilməsi tələbi irəli sürülməlidir. Onların hər bir videosu cinayət xarakterlidir və təəccüblüdür ki, biz bu məqamdan istifadə edə bilmirik. Cəmiyyətə açıqlansın ki, o şəxslərin oturduqları ölkələrin aidiyyəti qurumları ilə siyasi danışıqlar aparılıbmı və nəticə nədir. Yeri gəlmişkən, deyim ki, bu məsələnin qaldırılması siyasi

müstəvidə, səfirliklər, XİN, dövlət səviyyəsində olmalıdır. Bizim hüquq mühafizə orqanları cinayət işi qaldırıb, amma onların həbsi və cəzalandırılması üçün siyasi danışıqlar lazımdır. Məgər o ölkələrə onların söyüşlərinin və təhqirlərinin tərcüməsini vermək olmazmı. Belə çıxır ki, biz də burada imkan yaradaq, o ölkələrin birinci şəxslərini və dövlət adamlarını ən ağır təhqirə məruz qoysunlar.

İkinci bir qrup ölkədədir və içərisində xeyli siyasətçi və özünü ictimai-siyasi fəal hesab edənlər var. Klaviatura arxasında və təhlükəsiz yerdə oturub hər şeyi demək olar. İrəvanı bir saata işğal edib, Rusiyanı mat qoymaq olar. Köçəryan və Sarkisyanı əlibağlı bura gətirmək olar. Özünü və ətrafını idarə edə, ömründə bir qarış torpaq ala bilməyənlər Xankəndini alırdı. Nifrət püskürür, hər şeyə rişxənd edir, özlərini “superman” elan edirlər. Heç Baron Münhauzen belə yalanlar danışmayıb. Onlar da ölkə içində bir qrup vətəndaşı təsir altına alıb, onların gələcəyini məhv edirlər. Biz siyasətdə yalana, şər-böhtana, şərəf və ləyaqətin alçaldılmasına qarşıyıq. Bununla bərabər, təhqirə, şər-böhtana və söyüşə yol verənlərin birmənalı olaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsini tələb edirik. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Tural Gəncəliyev. Buyurun, Tural müəllim.

T.Gəncəliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. Artıq uzun illərdir ki, Azərbaycanda ölkə rəhbərliyi tərəfindən neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparılır. Bu işlərin nəticəsidir ki, ölkəmizdə təhsilin keyfiyyəti nəzərəcarpacaq dərəcədə yüksəlib. Dünyanın ən mötəbər ali təhsil müəssisələrində təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin sayı artıb. Qeyd etdiyim məqamlar Azərbaycan xalqının

44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Ali Baş Komandanımızın ətrafında yumruq kimi birləşərək Qarabağımızın da azad edilməsində də böyük rol oynadı.

İndi ölkə olaraq bizim qarşımızda duran ən önəmli vəzifələrdən biri işğaldan azad edilmiş Qarabağımıza ləyaqətli şəkildə qayıtmaq və orada normal həyatı bərpa etməkdir. Bu istiqamətdə atılması vacib olan addımlardan biri də, ümumilikdə, Qarabağ bölgəsində yaşayacaq vətəndaşlarımızın, xüsusi ilə də Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdirildiyi ərazilərə qayıdacaq gənclərimizin təhsilinin səviyyəsini daha da yüksəltməkdir. İşğaldan azad edilmiş Qarabağ bölgəmizin yənidən qurulması və Azərbaycanın digər hissələri ilə reintegrasiyasının ən yüksək şəkildə təşkil edilməsi üçün qarabağlıların və Qarabağa köçmək arzusunda olan vətəndaşlarımızın peşə bacarıqlarının və təhsil səviyyələrinin artırılması bizim maraqlarımıza xidmət edəcək.

Gənc nəslin yetişməsində təhsilin ən vacib element olduğuna inanaraq, təmsil etdiyim Xankəndi seçiciləri tərəfindən daxil olmuş bir məsələni əlaqədar qurumların diqqətinə çatdırmaq istəyirəm. Gəncə şəhəri Bayan küçəsi 143 a, həmçinin Rəfibəyli küçəsi 55 a ünvanlarında Gəncə Dövlət Regional Kollecinin və Gəncə Dövlət Universitetinin yataqxanalarında təxminən 250 xankəndili ailə müvəqqəti olaraq məskunlaşmışdır. Qeyd edilən ərazidə Xankəndi şəhər Natiq Şahmuradov adına 6 nömrəli Kərkicahan qəsəbə tam orta məktəbi fəaliyyət göstərsə də, məktəb təmirsiz vəziyyətdədir. Bu amil təhsilin səviyyəsinə mənfi təsir göstərir. Qeyd etdiyim Xankəndi şəhər 6 nömrəli məktəbin şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün həmin məktəbə dəyərləndirmə komissiyasının göndərilməsini və müvafiq hesab edilərsə, həmin ərazidə yaşayan

ailələrin övladları üçün Xankəndiyə köçürülənə qədər yeni məktəb binasının ayrılması imkanlarının nəzərdən keçirilməsini xahiş edirəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Zahid Oruc. Buyurun, Zahid müəllim.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli Məclis üzvləri. Qarabağın Azərbaycanlı İcması İctimai Birliyinin ləğvi Vətən müharibəsində qələbəmizin siyasi nəticəsidir və birinci Qarabağ savaşının mirası ilə vidalaşmaq deməkdir. Vaxtı ilə ölkə daxilində və beynəlxalq aləmdə 1 milyon insanın hüquqlarını qorumaq məqsədini qarşıya qoyan təşkilatın 15 ildə xidmətləri danılmazdır. Eləcə də dövlətimizin siyasi mövqeyinin güclənməsində, düşmən tərəfin danışıqlarda müstəqil tərəf kimi iştirak planlarının iflasa uğradılmasında qurum əhəmiyyətli rol oynadı. İcmanın ləğvi dünyaya daha 2 mesajın verilməsidir. Birincisi, status olmayacaq, yəni erməni icması anlayışı qəbul edilməyəcək, onlar əlahiddə hüquq və güzəştlər gözləməsinlər. Digər etnik qruplar kimi Azərbaycan Konstitusiyasına tabe olub yaşaya bilərlər. Nəhayət, azərbaycanlı icmasının ayrıca ictimai-siyasi vahid kimi ləğvi Minsk qrupunun öz varlığını münaqişə və icmalar üzərindən saxlamaq istəklərinə qarşı da növbəti diplomatik cavabdır.

İndi xalqımız hərbi qələbədən sonra mühüm çağırışlar qarşısındadır. Biz işğal dövrünün bütün strukturlarını qələbə zamanına uyğunlaşdırmağı bacarmalıyıq. Daha hansı qurumların yenilənməsinə və institusional tədbirlərə ehtiyac var? Şübhə yoxdur ki, indi quruculuğu 1 nömrəli dövlət işinə çevrilən Şuşa rayon İcra Hakimiyyətinin bir vaxtlar Bakıda inşa edilən inzibati binasından öz əzəli ünvanına köçməsi fərəhli qayıdış aktı olacaq. Bilavasitə dövlət rəhbərinin başçılığı ilə tikilən və açılışında şəxsən

cənab Prezidentin özünün iştirak etdiyi binanın gələcək təyinatının da məhz siyasi qərarla veriləcəyi şübhə doğurmur. Özünün arxitektur gözəlliyi ilə seçilən və düşərli bir ünvana çevrilən Şuşa rayon İcra Hakimiyyətinin binası gələcək siyasi ideallarımıza uyğun, məsələn, İrəvan tarixi yaddaş binasına çevrilməklə varislik ənənələrinin qorunmasına, növbəti 10 illərin milli hədəflərinə xidmət edəcək.

Qələbə dövrünün qarşıya qoyduğu mühüm vəzifələrdən biri də Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin, məsələn, qayıdış və quruculuq komitəsinə çevrilməsidir. Dünyada mövcud olan 80 milyondan çox köçkündən yalnız bizim xalqımıza nəsib olan qayıdış hadisəsi çoxəsrlik tariximizin ən parlaq səhifəsidir. Ona görə də hazırda böyük miqyaslı işləri icra edən komitənin, onun fədakar rəhbərliyinin və kollektivinin 100 minlərcə vətəndaşımızın doğma torpaqlarımıza qayıdışında görəcəkləri işlər də misilsizdir.

Beləliklə, biz dövlət, hökumət institutlarını deyil, ictimai-siyasi leksikonumuzu, təhsil, mədəniyyət və ədəbiyyat sistemimizi, kitablarımızı, siyasi proqram və konsepsiyalarımızı parlaq qələbəmizə uyğunlaşdırmalıyıq. Yeni milli kimlik, yeni qalib xalq və dövlət statusu bizdən fərqli ideologiya, yeni düşüncə və yeni hədəflər tələb edir. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Azər Badamov. Sonra yuxarıdakı cərgədən Müşfiq Cəfərov hazırlaşsın. Azər müəllim, buyurun.

A.Badamov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar. Son günlər şagirdlərin Dövlət İmtahan Mərkəzinin keçirdiyi imtahanlarda qoyulmuş sualların ağırlığından narazılıqlarını təhlil edərək gəldiyim qənaəti, düşüncələrimi bölüşmək istəyirəm.

Əvvəla, qeyd etmək istəyirəm ki, 9 illik ümumi orta təhsil məcburidir və davamiyyəti olan şagirdlərin böyük faizi məktəb şəhadətnaməsini almalıdır. İkincisi, 9 illik ümumi təhsili bitirənlərin hamısı ali məktəblərə hazırlaşmır. Texnikum və kolleclərə sənəd verən və günün aktual mövzusu, prioriteti olan peşə təhsili üzrə istiqamətlənən şagirdlər ağırlıqlı suallara cavab verə bilməz. Təhlilimdən bu qənaətə gəldim ki, imtahanda qoyulmuş suallar yalnız ali məktəblərə repetitor yanında hazırlaşan şagirdlər üçün nəzərdə tutulub. Halbuki bu gün buraxılışda iştirak edən şagirdlərin 35–40 faizi peşə təhsilinə üz tutur və heç də hamısı 11 illik təhsili tamamlamaq fikrində deyil.

Dünyada baş verən pandemiya hər kəsin keyfiyyətli təhsillə təmin olunmasına imkan vermir. Hazırda 2 milyona yaxın şagirdin təhsil aldığına nəzərə alsaq, görürük ki, Azərbaycan bazarında heç 1 milyon da kompüter avadanlığı yoxdur. 2 ildir şagirdlər ənənəvi təhsildən uzaq düşüblər və Təhsil Nazirliyinin də hesabatında göstərilir ki, şagirdlərin 60–70 faizi distant dərslərə qoşula bilir. Həm də distant dərslərə qoşulan şagirdlərin mənimsəmə faizi nə dərəcədədir, bu, ayrı bir mövzudur.

Digər bir məsələ. Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müəllimlərin 55 faizinin yaşı 60-dan yuxarıdır. Bu yaşlı müəllimlərin də əksəriyyəti İKT bacarıqları zəif olduğu üçün günün tələblərinə uyğun dərs verilməsində çətinlik çəkirlər ki, bu da şagirdin nailiyyətinə öz mənfi təsirini göstərir. Heç də sirr deyil ki, bu gün repetitorun yanına getmədən uğurlu nəticəyə nail olmaq çətinidir. Burada sual yaranır: repetitorun yanına getməyən şagird attestat almamalıdır mı? Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, builki buraxılış suallarının ağırlıq dərəcəsi 80 faizdən yuxarı idi və yuxarı qiymətləndirmə meyarının 3-cü və 4-cü səviyyəsini əhatə

edirdi. Bu isə o deməkdir ki, imtahan suallarında bilik və bacarıqları 75 faizdən yuxarı olan şagirdlər nəzərə alınıb. İmtahan öncəsi sınaqlar şagirdləri imtahana hazırlayırdı ki, son 2 ildə rəsmi sınaqlar da keçirilmir.

Sadaladığım məsələləri nəzərə alaraq, Dövlət İmtahan Mərkəzinə təklif edirəm ki, qiymətindən narazı olan şagirdlər üçün pandemiya dövrünün fəsadları və şagirdlərin bilik səviyyələri nəzərə alınmaqla, yenidən buraxılış imtahanları keçirilsin və ya qiymətləndirmə meyarları aşağı salınaraq, bütün şagirdlərin 9, habelə 11 illik attestat alma-sına şərait yaradılsın. Düşünürəm ki, belə yanaşma daha ədalətli olardı. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Müştəfiq Cəfərov, buyurun.

M.Cəfərov. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Deputatı olduğum ərazinin Gəncə şəhər bələdiyyəsi tərəfindən ünvanımıza müraciət daxil olmuşdur. Müraciətdə bələdiyyə torpaqlarının güzəştli şərtlərlə vətəndaşların mülkiyyətinə ayrılması zamanı mövcud qanunvericiliyin tələbləri tətbiq edilərkən bir çox hallarda ziddiyyətlər yaranır. Belə ki, “Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması qaydaları haqqında Əsasnamə”nin 13.1 və 13.2-ci maddələrinə əsasən “Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda aparılan döyüşlərdə iştirakla əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərə və həlak olanların ailəsinə, ehtiyata və ya istefaya buraxılmış hərbi qulluqçulara fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpaq sahələri onların mülkiyyətinə bir dəfə pulsuz verilir”.

Yaşa, xəstəliyə, ştatların ixtisarına, ailə vəziyyətinə görə ehtiyata və ya istefaya buraxılmış zabitlər, gizirlər və miçmanlar, müddətdən artıq hərbi xidmət keçmiş hərbcilər

bələdiyyələr tərəfindən fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün torpaqla “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 12-ci maddəsində göstərilmiş qaydada təmin edilirlər. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 12-ci maddəsinin 2-ci bəndində Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində 15 təqvim ilindən daha çox xidmət etmiş və hazırda müəyyən səbəblərdən ehtiyata və ya istefaya buraxılmış hərbi qulluqçuların qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada 6 ay müddətinə yerli icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən yaşayış sahəsi və ya fərdi yaşayış evinin tikilməsi üçün bələdiyyələrdən pulsuz torpaq sahəsi almaq hüquqları vardır.

Hazırkı qanunvericilik 15 ildən az xidmət etdikdə fərdi yaşayış evinin tikilməsi üçün torpaq sahəsi ilə təmin etmir. Bu da təqaüddə olan hərbiçilərimizin haqlı narazılıqlarına səbəb olur. Burada ikinci Qarabağ müharibəsi iştirakçılarının da sayı kifayət qədər çoxdur. Son zamanlar daha çox müraciət edənlər ikinci Qarabağ müharibəsində iştirak etmiş və hazırda müəyyən səbəblərdən təqaüddə olan vətəndaşlarımızdır. Bütün bunları nəzərə alaraq, “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 12-ci maddəsinin 2-ci bəndində əlavə və dəyişikliklərin olunmasını təklif edirəm.

Bu məsələ ilə əlaqədar mən Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinə şifahi müraciət etdim. Bildirdilər ki, hərbi qulluqçuların statusu haqqında yeni qanun layihəsi hazırlanır. Layihə üzərində iş aparan işçi qrupun üzvlərinə müraciət edərək yerlərdən gələn müraciətləri nəzərə almalarını xahiş edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Sonuncu çıxış. Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. 44 günlük Vətən müharibəsində hərbi, siyasi, ideoloji, mənəvi, iqtisadi cəhətdən məğlub olan Ermənistan məğlubiyətini başqa-başqa səbəblərdə axtarmaqla öz ictimaiyyətini, əhalisini çaşdırmaq istəyir. Bu yaxınlarda bir nəfər keşişi erməni televiziyasına çıxararaq əsaslandırmağa çalışır ki, Azərbaycan tərəfindən vuruşanlar cinlər idi. Böyük-böyük kitablar yığıb, mənbələrə istinad edib danışır. Nə qədər suallar verirlər, deyir, mən əsaslandırma bilərəm ki, o tərəfdən cinlər vuruşub. Yəni o keşişin çıxışından artıq Ermənistanın düşdüyü vəziyyət, Ermənistanın bu gün hansı psixoloji və mənəvi sınımış bir mənəviyyətlə yaşadığı məlum olur. Bizə bir nümunədir ki, gör biz kimlərlə mübarizə aparırıq. Gələcəkdə də bu cür erməni yalanları, böhtanları ortaya atılacaqdır.

Azərbaycan ərazilərini işğaldan azad edən Azərbaycanın dəmir yumruqlu, qətiyyətli Ali Baş Komandanı, rəşadətli Azərbaycan Ordusu, qüdrətli Azərbaycan xalqıdır. Dəfələrlə bu məsələlər müzakirə olunanda, hətta müharibənin gedişatı vaxtında da, guya Azərbaycan tərəfindən başqa dövlətlərin nümayəndələri iştirak edir və döyüşür fikri ifadə olunanda cənab Prezident qeyd etdi ki, sputnikdən hər şey görünür və çəkib baxa bilərsiniz ki, orada ancaq Azərbaycan əsgəridir. Başqa bir nəticə də odur ki, 10 mindən artıq fərarisə olan bir ölkədə hansısa bir cindən danışmaq və bunu cinlə əlaqələndirmək ki, o fərarisələr cindən qorxub qaçıbdır, elə hesab edirəm, onlar Azərbaycan əsgərlərindən, Azərbaycanın qüdrətli ordusundan qorxub qaçıblar.

Türk qardaşlarımızın çox gözəl bir ifadəsi var, bu yaxınlarda ifadə ediblər, Azərbaycanın dəmir yumruqlu Ali Baş Komandanının yumruğu hər dəfə qalxıb endikcə bir

kənd, bir şəhər, bir rayon, bir qəsəbə alınırdı. Biz də bunun şahidiyik ki, Azərbaycan bu döyüşdə bütün döyüş qaydalarına əməl etdi, hətta təcili yardım maşınlarına atəş açmadı. Baxmayaraq ki, onlar dinc sakinlərə atəş açdılar, Gəncəni, Tərtəri bombalayırdılar. Biz şahidi olduq ki, Azərbaycan generalları əsgərləri arxaya çəkib öz sinəsini güllə qabağına verəndə, erməni generalları yaralıları təcili yardım maşınından yerə atıb özləri orada Azərbaycan əsgərinin qarşısından qaçırdılar. Budur döyüşün məğzi, budur döyüşün, qələbənin təminatı, budur Azərbaycan...

Sədrlik edən. Sağ olun.

Ermənilər nə qədər çox səfeh danışsalar, o qədər yaxşıdır. Onlar haqqında bu qədər heç danışmaq lazım deyil. Qoy, səfeh-səfeh danışsınlar.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin məsələlərinə keçirik. Bu gün bizim müzakirəmizdə 11 məsələ var. Onu da qeyd edim ki, ilk 4 məsələmiz üçüncü oxunuşda olan qanun layihələridir.

Gündəliyin birinci məsələsi “Dini etiqad azadlığı haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Milli Məclis Sədrinin müavini, İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri hörmətli Fəzail İbrahimliyə söz verirəm. Fəzail müəllim, buyurun.

F.İbrahimli, *Milli Məclis Sədrinin müavini, İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşdan sonra komitəyə heç bir təklif daxil olmayıb. Yeganə bir təklif Hicran xanım tərəfindən olub, o da qanun layihəsinə salınması qeyri-mümkün olduğu üçün qəbul edilməyib. Qanun layihəsi üçüncü oxunuşun bütün tələblərinə tam cavab verir, səsə qoymaq olar. Bu, üçüncü

oxunuşdur. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim. Əli müəllim, Sizin sözünüz var, sizin komitədə də baxılıb.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Mən üçüncü oxunuşda səsə qoyulmasını təklif edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Amma mən görürəm, üçüncü oxunuşla bağlı yazılanlar var. Mələhət İbrahimqızı. Buyurun, Mələhət xanım.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, xanım Sədr. Hörmətli Fəzail müəllimə təşəkkür edirəm. Sözsüz, həm birinci, həm də ikinci oxunuşlarda səs vermişik, üçüncü oxunuşda da məmnuniyyətlə səs verəcəyik. Mən ictimaiyyətin bir qrup nümayəndələrinin və eləcə də əminəm ki, burada iştirak edən həmkarlarımdan hər birinin narahatlığını səsləndirmək istəyirəm. Bu günlərdə cənub rayonlarının birində məscidin mollası Azərbaycan xalqının əxlaqına hədsiz dərəcədə zidd olan bir cinayət törətmişdir. Bu, ilk hadisə deyil. Bir neçə il bundan qabaq şimal bölgəsində, qərb bölgəsində Şəmkirdə də baş vermişdi. Mən nə demək istəyirəm?

Bu cinayəti, mənəviyyatsızlığı insanlar təkcə öz adlarına törətmirlər. Onların bu çirkin əməlləri İslam əxlaqına, milli dəyərlərə qarşıdır. Bu da cəmiyyətdə haqlı olaraq çox ciddi narazılıq yaradır. Nə demək istəyirəm? Bunu sizin, daha doğrusu, səlahiyyətli dövlət təmsilçilərimiz adından da bildirmək istəyirəm ki, din xadimlərinin seçimi hədsiz dərəcədə ciddi həyata keçirilməlidir. Çünki onlar bir dövlət orqanına, mülki quruma seçilmirlər. Onlar bütün xalqımızın, İslam aləminin dəyərlərinin daşıyıcılarıdır. Burada qadınlar da mənim fikirlərimə şahidlik edərlər ki, biz bəzən yas mərasimlərində elə cahil qadınları, qadın məclisi aparən mollaları görürük ki, adam

bəzən, necə deyərlər, özünün diplomundan, savadından utanır. Hamı da məcburdur ki, o yas mərasiminin, o məclisin sahibinə hörmət üçün sakit dayansın.

Ona görə mən bir daha bu fikri səsləndirib və sizlərdən də ictimaiyyətin bu narahatlığına dəstək olaraq xahiş edərdim ki, din xadimləri ictimaiyyətin, bütün ziyalı təbəqələrin təmsilçiliyi, bölgələrin tanınmış insanların iştirakı ilə seçilsin ki, bütövlükdə, milli dəyərlərimizə, əxlaqımıza zidd hadisələr də baş verməsin. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli Fəzail müəllim qanun layihəsini təqdim etdi. Keçən dəfə ikinci oxunuşla əlaqədar da təqdim etmişdi. Bir neçə məqam var ki, gələcəkdə bizim üçün ümumi narahatlıq yarada bilər. O baxımdan istəyirəm ki, o məsələlərə toxunam.

Bildiyimiz kimi, Azərbaycanda 970 dini qurum dövlət qeydiyyatından keçib. Bunların 37-si qeyri-islam, qalanları, 933-ü islam təşkilatlarıdır. Bunlardan 26-sı xristian, 8-i yəhudi, 1-i krişna, 2-si bəhaidir. Bunlar qeydiyyatdan keçdikdən sonra Azərbaycanda fəaliyyətdə olan 2463 məscid var. Bu məscidlərdə 970 icma fəaliyyət göstərir. Təbii, hər bir məsciddə icmalar olmalıdır ki, orada olan proseslər bilavasitə icmanın nümayəndəsi tərəfindən həyata keçirilsin. Biz qanunda müəyyən etmişik ki, icmaların yaradılması üçün 50 nəfər bir yerə toplaşmalıdır və bunu yaratmalıdır. Həmin 50 nəfər notariat kontoruna getməlidir, orada qeydiyyatdan keçməlidir və ondan sonra icma fəaliyyət göstərə bilər. Mən bilmirəm, indi buna yanaşma necədir. Biz ya onları qeydiyyata almalıyıq, ya da ümumilikdə, qeydiyyata almayıb, bu məsələlərin başqa formada öz həllini tapmasına yardımçı olmalıyıq. Çünki

bunlardan başqa Azərbaycanda 765 pir var. Bu pirlərin hər birinin də icma olması tələb olunur. Bizdə qanunda yaxşıdır ki, bu göstəriləlidir. Hesab edirəm ki, qanunda olması vacibdir. Amma bunun qeydiyyat mexanizmində problemlər var. Problemlərin həll olunması ondan ibarətdir ki, bunlar bilavasitə aidiyyəti dini strukturların təbəçiliyində fəaliyyət göstərməlidir. Əfsuslar olsun ki, bir sıra pirlərdir, o cümlədən məscidlərdir, onlar nə Qafqaz Müsəlmanlar İdarəsi, nə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, nə də rayon, şəhər icra hakimiyyətinə yaradılmış müvafiq şöbələrlə heç bir əlaqə qurmurlar. Nəticə etibarlı ilə də görürsən ki, bu yerlərdə dindən daha çox siyasi məqsədlərlə istifadə olunur. Bu baxımdan da, hesab edirəm, bu məsələyə biz ciddi yanaşmalıyıq ki, orada gələcəkdə hər hansı bir problem ortaya çıxmasın, yaranmasın.

Qaldı ki tək Həcc ziyarəti deyil, eyni zamanda, başqa ziyarətlərə gedən insanların da qeydiyyatdan keçməsi çox gözəl bir haldır. Yəni müvafiq struktur tərəfindən qeydə alınmaları vacib şərtlərdən biridir. Biz bu məsələni qaldırmışdıq. Bilirsiniz ki, bizim vətəndaşlarımız Həcdən qatqat, on dəfələrcə çox Məşhədə, yaxud Kərbəlaya gedir. Təbii ki, ziyarət etmək azaddır. Amma hər halda bilməliyik ki, gedən kimdir, gələn kimdir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hikmət Məmmədov.

H.Məmmədov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli media nümayəndələri. Dini etiqad azadlığı Azərbaycan vətəndaşlarına tanınmış konstitusion hüquqdur və Azərbaycan vətəndaşları heç bir maneə olmadan öz dini etiqad azadlıqlarını, onun tələb etdiyi ritual-ları sərbəst şəkildə yerinə yetirə bilər. Bu, çox gözəldir. Ona görə də Azərbaycanda din və vicdan azadlığı təmin

olunubdur, deyə bilərik. Mən qanun layihəsi ilə bağlı fikirlərimi çox qısaca bildirmək istəyirəm.

1-ci maddənin 3-cü bəndində qeyd olunur ki, “kütləvi dini ibadət, ayin və mərasimlərin icrası zamanı dini təlimin əsaslarının işıqlandırılması”. Mən düşünürəm ki, bu ifadə doğru deyil. Çünki bu, televiziya, radio deyil, işıqlandırılmalıdır. Sadəcə, burada din və ya din xadimi tərəfindən “dinin əsaslarının təqdim olunması” kimi ifadə olunması daha doğru olar. Mən düşünürəm ki, bunu düzəltmək lazımdır.

İkinci məsələ qanunun 6-cı maddəsi, dini təhsillə bağlıdır. Dini təhsil çox vacib bir məsələdir və mən düşünürəm ki, bizim gündəlik dini mərasim və rituallarımızda dini təhsilin səviyyəsinin nə dərəcə də olması çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. İlahiyyat İnstitutuna qəbul zamanı keçid balı 200 baldır. Bu, ən aşağı göstəricilərdən biridir. Yəni 200 balla ali təhsil müəssisəsinə daxil olub dini fəlsəfəni mənimsəmək, düşünürəm ki, çox çətindir. Çünki idraki bazanın özü artıq zəifdir. Çünki göstərici 200 baldırsa, belə olan halda, dünyəvi fəlsəfədən daha ali, daha mürəkkəb, daha zəngin olan ilahi fəlsəfəni siz 200 ballıq idraki yaddaşımla, resursunuzla necə mənimsəyə bilərsiniz. Üstəlik, tutaq ki, hər hansı bir ali təhsil müəssisəsində fəlsəfədən məzun olursunuzsa, sadəcə, bir auditoriyada və yaxud konkret peşə fəaliyyətinizlə bağlı siz bu savadınızı nümayiş etlədirəcəksiniz. Ancaq dini ritualların, mərasimlərin idarə olunması zamanı 200 balla İlahiyyat İnstitutundan məzun olan tələbə və yaxud məzun bütün kütləvi mərasimlərdə geniş xalq kütlələri qarşısında bu savadı nümayiş etdirməli olur. Ona görə də mən düşünürəm ki, bu bal yüksəldilməlidir.

Azərbaycanda dini fəlsəfəni, dini mənəviyyəti, dinimizin əsaslarını dərinləndən bilən çox gözəl alimlər, çox

gözəl din xadimləri var. Onların sayını daha da çoxaltmaq üçün mən düşünürəm ki, bu bal bir qədər yüksəldilməlidir. Hətta mən təklif edirəm ki, İlahiyyat İnstitutuna qəbul üçün hər şeydən öncə bakalavr baza təhsili olan məzunlar seçilsinlər. Çünki güclü dünyəvi fəlsəfi baza olmadan ilahi fəlsəfəni dərk etmək, düzgün dərk etmək və onu düzgün təqdim etmək bir qədər çətin olar. Çünki dini fəlsəfə ilahi olduğu üçün, din hər şeydən öncə ilahiyyat və mənəviyyat hadisəsi olduğuna görə bizim dünyəvi düşüncələrimizi asanlıqla deformasiyaya məruz qoya bilər. Çünki təzyiqli həddindən artıq çox olur. Çünki bu, ilahidir, bu, müqəddəsdir, bu, yüksəkdir, bu, alidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Sabir Rüstəmxanlı. Buyurun, Sabir müəllim.

S.Rüstəmxanlı. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Bu qanun, şübhəsiz, bizim tariximizdə, bir az şişirtmə olmasın, inqilabi bir hadisədir. Ümumiyyətlə, dini azadlıq məsələsi. Çünki nəzərə alsaq ki, bir neçə on il bundan əvvəl Azərbaycanda, ümumiyyətlə, bir dənə leqal dini müəssisə yox idi, dini təhsil qadağan idi, məscidlər hamısı ya dağıdılmış, ya da qapanmış bir vəziyyətdə idi. İndi Azərbaycanın bu cür öz dininə sahib çıxması son dərəcə mühüm bir işdir və millətin vicdan azadlığının, gələcəyinin, milli birliyinin təminatında ciddi rol oynayacaq.

İndi əgər fikir veririksə, hamımız diqqətlə baxırıq ki, Dağlıq Qarabağın Azərbaycan torpağı olduğunu bütün dünya qəbul etdikcə, ermənilər hər şeydən əlləri üzüləndə dini abidələrin qorunması məsələsində Azərbaycana cəbhə açırlar. Guya oradakı dini abidələr Azərbaycan tərəfindən dağıdılır. Bizim dağıdılmış məscidlərimiz heç kimin vecinə deyil, heç kimi düşündürmür. Amma yarısı bizim olan, əslində, ermənilərə aidiyyəti olmayan köhnə dini

abidələr beynəlxalq müzakirə mövzusunə çevrilib. Ona görə ki, həmşə dünyada ikili standart olub. Kilsələrə bir cür, məscidlərə bir cür yanaşıblar. Ona görə də biz, şübhəsiz, öz dilimizə sahib çıxmalıyıq. Amma təəssüf ki, dünya, texnika və texnologiyaya inkişaf etdikcə, dünya daha yaxşı dərk edildikcə dünyada cəhalət də artır və bu, təkcə bizdə deyil, həm də xristian dünyasındadır. Ona görə də burada sərhədləri qorumaq son dərəcə mühümdür. Hər şey nə dərəcədə sərbəst olmalıdır və nə dərəcədə icazə verilməlidir. İndi bir yaxşı söz var. Deyir: “Din qılınadır, dövlət qındır”. Dövlət gərək qılını öz qınında qorusun və o qılını da dövləti, qını kəsməsin. Ona görə də biz burada dövlətimizin müstəqilliyini və gələcəyimizi qorumaq üçün hökmən dinimizin kənar təsirlərdən azad, Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun inkişafına çalışmalıyıq.

Təəssüf ki, Azərbaycanın bir sıra məscidləri dini təbliğat meydanından daha çox qonşu ölkələrin ideologiyalarının təbliğat meydanına çevrilib. Mollaların bir hissəsini dinləyirsən, baxırsan ki, bunlar, elə bil, azərbaycanlı deyil. Bunlar, elə bil, fars dilində düşünüb azərbaycanca danışırlar. Harada alıblar o təhsili? Kim onlara hüquq verir ki, deyək, Azərbaycan məscidlərini ancaq fars və ərəb mifologiyasının təbliğat meydanına çevirsin? Azərbaycan tarixi yox, deyək ki, Azərbaycanın öz dərdi, problemi yox, bu, ancaq neçə min il bundan əvvəlki yəhudi, fars, ya ərəb mifologiyasının təbliğatı ilə məşğuldur. Ona görə mən hesab edirəm ki, – burada Mələhət xanım toxundu, – bu din kadrlarının seçilməsinə son dərəcədə ciddi yanaşılınsın. Bu adamlar kimdir? Azərbaycanda kim ali məktəbə qəbul ola bilmirsə, kim orta məktəbdə yaxşı oxuya bilməyibsə, kim əlifbanı belə yaxşı bilmirsə, yasin surəsini latın qrafikasına köçürdür, tutur əlində, gedir qəbiristanlığın ağzında da-

yanır. Dinə bu cür yanaşmaq olmaz. Mən elə bilirəm ki, ziyalılarımız da əksinə, öz dinimizə yüksək səviyyədə sahib çıxmalıdır ki, o cəhalətə, cahillərə yer qalmasın.

Bir də, bu qanunda bir şey var ki, kənar dinlərin icmaları öz bağlı olduğu yerlərdə qeydiyyatdan keçirlər. Mən bilmədim, o bağlı olduqları yer nədir? Məsələn, yəhudi icması, yaxud pravoslav icması gedib İstanbulda qeydiyyatdan keçir, yoxsa harada? O qeydiyyat yeri haradır, o aydınlaşmalıdır.

Nəhayət, son olaraq onu deyim ki, Qarabağda bizim məscidlərimizə erməni münasibəti onların cahilliyini və düşmənçiliyini göstərmək baxımından əlimizdə bir silaha çevrildi. Bunu bilə-bilə, təəssüf ki, Azərbaycanın bir sıra rayonlarında dini icmaların fəaliyyətinə normal şərait yaradılmır. Mən şahidəm ki, bir sıra rayonlarda kənd camaatı yığılıb məscid tikmək istəyir. Böyük kənddə yoxdur, indiyə kimi tikilməyib, dövlət tikmir. Özləri tikmək istəyirlər, dini icma var. Di gəl, bunu rayon icra hakimiyyəti, rəsmi dairələrlə bu dini icmanı qeydiyyatdan keçirmək... Hətta məscid tikiblər, məcbur olub onun adını xeyir-şər evi qoyurlar. Niyə? Çünki məscid olmaz. Olmazsa, onda Qarabağdakı məscidlər üçün niyə yanırıq. Bir ölçü olmalıdır. Məscid bizim tariximizin bir parçasıdır və millətimizin bu torpaqda var oluşunun bir göstəricisidir, möhürüdür. Ona görə əgər millət, xalq istəyirsə, onların hər kənddə tikilməsinə mane olmaq lazım deyil. Amma sonra onun işlənməsinə, ora gələn din xadimlərinin normal seçilməsinə yüksək tələbkarlıqla yanaşmaq lazımdır.

Mən bilirəm, bu, üçüncü oxunuşun sərhədlərini bir az aşan söhbətdir. Amma hər halda bizim cəmiyyətimizi düşündürən məsələdir. Təşəkkür edirəm sizə.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Aydın Mirzəzadə, buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm. Belə müzakirələrin aparılması tamamilə təbiidir. Din mövzusu, bir qayda olaraq, cəmiyyətdə müzakirə edilir və cəmiyyətin həmişə dini maariflənməsinə, dini düzgün bilməsinə və savadlı təbliğata böyük ehtiyacı var. Məsələ ilə bağlı iki münasibətimi bildirmək istəyirdim.

Birincisi, işğaldan azad olunan zonalarda 67 məscidimizin olduğu bildirildi. Bunlardan cəmi 3-ü salamat qalıb, qalanları isə dağıdılıbdır. Əlbəttə, bu, barbarlıqdır və dünya ictimaiyyəti bunu bilməlidir. Cənab Prezidentimizin işğaldan azad olunan zonalara səfər edərkən bir qayda olaraq məscid və kilsələri ziyarət etməsi dövlətin, şəxsən cənab Prezidentin bu məsələyə həssas münasibətini göstərir. Heç bir şübhə yoxdur ki, bərpa olunan ərazilərdə, o cümlədən məscidlərimiz də bərpa ediləcəkdir.

Mən çox istərdim ki, həmin məscidlərə gələcəkdə din xadimlərinin yerləşdirilməsi məsələsini indidən diqqətdə saxlaydıq. Çox istəyirdim ki, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi indidən işğaldan azad olunan zonalarda məscidlərə gələcək din xadimlərinin hazırlığı məsələsini diqqətə götürərdi. Elə alınmasın ki, sadəcə olaraq, ora köçürülən əhalinin içərisindən dinlə, Quranla tanış olan insanlardan biri yerli məscidlərə molla təyin edilsin. Yox, biz çox istərdik ki, orada savadlı, hazırlıqlı və eyni zamanda, dini düzgün təbliğ edən, insanları düzgün dini maarifləndirən insanlar indidən hazırlansın. Bu, bir məsələ.

İkincisi, deputat həmkarım Hikmət müəllim çox maraqlı bir məsələ qaldırdı. İlahiyyat İnstitutuna artıq ali təhsilli insanların qəbul edilməsi. Mən deyim ki, bir sıra xarici ölkələrdə dini universitetlərə, bir qayda olaraq, ali təhsilli, artıq bakalavr təhsili olan şəxslər qəbul edilirlər. Bu,

Rusiyada da belədir, pravoslav kilsəsinə ali təhsilli gənclər qəbul edilir. Mən Çində olarkən bizi Urumçu İslam Universitetinə səfərə apardılar və həmin universitetin tələbələri ancaq ali təhsilli gənclərdən ibarət idi. Pis olmazdı ki, İlahiyyat İnstitutunun tərkibində xüsusi bir fakültə yaradılsın. Dinə marağı olan, din xadimi olmaq istəyən, artıq həyat təcrübəsinə malik baza təhsilləri olan gənclərin dini təhsilə cəlb edilməsi gələcəkdə bizim çox savadlı din xadimləri ordusunun yetişməsinə xidmət edərdi.

Üçüncü oxunuşa edilən təklifi dəstəkləyirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Fəzail müəllim, Sizin sözlünüz var? Buyurun.

F.İbrahimli. Mələhət xanımın o fikri ilə bağlı, təbii ki, bütün cəmiyyəti narahat edən məsələdir. Amma bütün hadisələr mollaların üzərində cərəyan etmir. Cənab Prezident etimad göstərir, böyük bir rayonu icra başçısına tapşırır, icra başçısı da qüsurlara yol verir. Bu yaxınlarda neçə baş həkim həbs olundu. Yəni bunları fırlayıb mollaının üstünə gətirmək lazım deyil. Genetik kodu mənfi olan, nəfsi bələdçilik edən, hansı vəzifədə, hansı səlahiyyətdə olmağından asılı olmayaraq, qüsura yol verirsə, o, cəzasını alır. Sadəcə olaraq, indi dinlə bağlı olduğu üçün bütün məsələləri bir qanun layihəsinə yerləşdirmək olmaz.

Hikmət müəllim qəbulla bağlı dedi. Bu, Dövlət İmtahan Mərkəzi var, onun problemidir. Bu qanunun predmeti deyil.

Siyavuş müəllim 5 il bu komitənin sədri işləyib, kifayət qədər informasiyası var, nə qədər məscid var, filan. İndi bildiklərindən müəyyən hissəni dövrüyyəyə buraxdı. Qalanlar da dinlə, etiqadla bağlı düşüncələrini, indi şükür məsləhətinə, kim nə istəyir danışa bilər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim. Amma

mən düşünürəm ki, deputatların təkliflərini də nəzərə almaq lazımdır. Mən düşünürəm, təhsillə bağlı həm Hikmət müəllimin, həm də Aydın müəllimin dedikləri barədə lazım olan qurumlar, elə Təhsil Nazirliyi də fikirləşə bilərlər.

Hörmətli həmkarlar, mən məsələni səsə qoyuram, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.52 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 2-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Layihəni Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri hörmətli Əli Hüseynli təqdim edəcək. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Bu layihə artıq məruzə olunmuş və səs verdiyimiz “Dini etiqad azadlığı haqqında” Qanuna uyğunlaşdırma xarakterli əlavədir. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Əli müəllim, çox sağ olun.

Fəzail müəllim, Sizin bu qanunla bağlı sözünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun, heç kimin sözü yoxdur. Xahiş edirəm, İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.53 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, qeyd edirəm ki, gündəliyin növbəti iki məsələsi, yəni 3-cü və 4-cü məsələlər mahiyyətcə bir-birinə yaxındır. Gündəliyin 3-cü məsələsi “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Qanunda və digər qanunlarda dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir, 4-cü məsələ isə bildiyiniz kimi, “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Qanunda və digər qanunlarda dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Mən hörmətli Əhliman müəllimdən xahiş edirəm, bu iki qanun layihəsi haqqında ümumi məlumat versin. Sonra isə əgər müzakirə olacaqsa, bir yerdə aparaq. Səsverməni, həmişə olduğu kimi, ayrılıqda keçirək. Əhliman müəllim, buyurun.

Ə.Əmiraslanov, Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.

Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri. “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” və “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihələri ikinci oxunuşda qəbul edildikdən sonra komitəyə heç bir təklif və iradlar daxil olmamışdır. Ona görə, xahiş edirəm ki, qanun layihələrini üçüncü oxunuşda səsə qoyasınız. Təşəkkür edirəm.

Sahibə xanım, ancaq keçən dəfə qanunla bilavasitə bağlı bir-iki sual oldu, icazə versəydiniz, onlara da aydınlıq gətirərdim. Burada hörmətli Qüdrət müəllim Həsənquliyev çıxışında bizdə vaksinasiya ilə bağlı rəqəmlərə toxundu və vaksinasiyanın, yəni peyvəndlənmənin aparılmasının aşağı səviyyədə, az olmasından da söhbət getdi. Bu, bir az həqiqətə uyğun deyil. Mən istərdim, bizim MDB ölkələrinin bir neçəsində əhalinin sayına görə peyvənd olunanlar barədə rəqəmləri sizin nəzərinizə çatdırım. Onu deyim ki, bizdə vaksinasiyadan keçmiş insanların sayı MDB ölkələrində və qonşu ölkələrdə olandan bir neçə dəfə artıqdır. Özləri vaksin istehsal edən respublikalarda, deyək ki, Rusiyada, Qazaxıstanda, indi Belarusda insanların peyvəndlənməsinin səviyyəsi bizdən 2–3 dəfə aşağıdır. Yəni biz, demək olar ki, MDB-də vaksinasiyanı ən birinci başlayan ölkələrdən biriyik və bu gün də əhali başına peyvənd olunmuş insanların sayı kifayət qədər yüksəkdir. Bunu qeyd etmək lazımdır.

Şübhəsiz, biz istərdik ki, vaksinasiya bundan da sürətlə getsin. Bunun üçün müəyyən tədbirlər görülür. Bilirsiniz ki, daha iki vaksin ölkəmizə gətirilibdir. “Sputnik V” və “AstraZeneca”. Bunlar ölkəmizə gətirilib. Artıq bu vaksinlər də istifadə olunacaq. Ölkəmizdə vaksin qıtlığı yoxdur

və ona görə mən istərdim ki, bu məsələləri nəzərinizə çatdırım.

Qüdrət müəllimin dediyi rəqəm isə, Sahibə xanım, istirahət gününün rəqəmləri idi. İstirahət günündə bu rəqəm aşağı olur. İstirahət günlərində, birincisi, vaksinasıya ilə məşğul olan müəssisələrin əksəriyyəti işləmir, həm də bilirsiniz ki, bizdə həmin günlər nəqliyyat da işləmir. Ona görə istirahət günlərində bizdə bu rəqəmlər aşağı düşür. Amma, ümumilikdə, götürsək, görərik ki, gündə vaksinləşmədən keçən insanların sayı harada isə 15 min ətrafındadır. Bəzən artıq, bəzən əskik olur. Bax, bu rəqəmləri, mən istərdim ki, nəzərinizə çatdıram. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim. Məlumatla görə də çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihələrinə 9 komitədə baxılıb. Komitə sədrlərindən heç kimin sözü yoxdur ki?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Çıxış etmək istəyən var. Qüdrət müəllimdir. Qüdrət Həsənquliyev, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkili, media nümayəndələri. Burada bizim dəyişiklik edəcəyimiz məsələlərdən biri də “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında” Qanundur. Onunla əlaqədar olaraq, bir kəlmə demək istəyirəm ki, hörmətli həmkarımız Könül Nurullayeva da bu gün cari məsələlərdə bu məsələni qaldırdı. Doğrudan da, məişət zorakılığı ilə bağlı bizdə vəziyyət heç də ürəkaçan deyil. Təəssüf ki, elə faktlar var və bu, həm bizim mentalitetimizdən qaynaqlanır, həm uşaqlara necə tərbiyə verməyimizdən, həm də məktəblərdən çox asılıdır. O cümlədən ictimai rəy də imkan vermir ki, uşaqlar nəinki valideynlərindən şikayət etsinlər, hətta valideynlərindən, ailədə olan digər böyük-

lərdən gileylənsinlər. Bunun da tək yolu maarifçilikdir, məktəblərdir və tərbiyədir.

Yeni Azərbaycan Partiyasının kifayət qədər tanınmış şəxsləridir, həm hörmətli Bahar xanım, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, düşünürəm, o, çox təşəbbüskar olmalıdır, yəni onun imkanları var ki, bu istiqamətdə daha çox iş görə bilsin, həm də Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Mübariz müəllim də kifayət qədər hazırlıqlı bir şəxsdir. O da çox böyük iş görməlidir.

Bir çox məsələlər də, çox təəssüf ki, bizim dinimizin düzgün təbliğ olunmamasından qaynaqlanır. Mən dəfələrlə bu barədə demişəm. Məktəblərdə həm dini təhsil verilməlidir, normaldır, geniş biliklər verilməlidir, həm də məişət zorakılığı ilə bağlı məsələlərə ciddi diqqət yetirilməlidir. Bizim kütləvi informasiya vasitələrində ziyalılarımız, tanınmış şəxslər, millət vəkilləri bu mövzuda kifayət qədər ətraflı, geniş danışmalıdırlar ki, vəziyyəti dəyişə bilək. Yoxsa əsaslanmaq ki, bizim mentalitetimiz belədir, ictimai rəy budur, yəni bununla biz, doğrudan da, imkan yaradırıq, hətta gənclər, yeniyetmələr bəzən həyatlarını belə itirsinlər.

Sonda Əhliman müəllimin dediyi ilə bağlı. Əhliman müəllim bir az diqqətli olsaydı xatırlayardı ki, mən özüm də demişdim ki, bəli, bizdə vaksinasıya sahəsində vəziyyət bir çox ölkələrdən çox yaxşıdır. Amma onu da qeyd etmişdim ki, əgər vaxtında müqavilələr bağlansaydı, vəziyyət daha yaxşı olardı. Bu sözlərin deyilməsində fərqlər var. Həqiqətən də, mən belə hesab edirəm, dediyimiz region dövlətləri ilə müqayisədə Azərbaycan iqtisadi gücünə görə daha öndədir, daha çox valyuta ehtiyatları var və biz çalışmalıyıq ki, bu vaksiniləşmə prosesini sürətləndirək.

Ona görə ki, bu prosesin yubanması hansısa ailənin, bir nəslin faciəsidir. Yəni insan həyatı deməkdir. Ona görə də bəraət qazandırmaq yox, doğrudan da, bu işi sürətləndirmək istiqamətində daha çox işlər görülməsinə ehtiyac var. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, “Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Qanunda və digər qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.01 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə “Dağınq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Qanunda və digər qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.02 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1

Şakir müəllim, sizdə vəziyyət necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim üçüncü oxunuşda olan qanun layihələrimiz başa çatdı. Gündəliyimizdə hələ 7 məsələ var. Bu məsələlərin birincisi, yəni 5-ci məsələ beynəlxalq konvensiyanın əlavələri ilə bağlıdır. Ona görə də “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununa əsasən bir oxunuşda qəbul ediləcək. Qalan 6 qanun layihəsi isə birinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılacaq.

Hörmətli həmkarlar, onu da qeyd edirəm ki, növbəti 3 məsələ mahiyyətcə bir-birinə yaxın və bağlı olan qanun layihələridir. Beləliklə, gündəliyin 5-ci məsələsi “Dənizçilərin şəxsiyyət sənədləri haqqında” Konvensiyanın Əlavələrinə edilmiş dəyişikliklərin təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsidir, gündəliyin 6-cı məsələsi “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsinin təsdiq olunması barədə” Qanunda dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir, gündəliyin 7-ci məsələsi isə “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir.

Hörmətli həmkarlar, əgər etiraz etmirsinizsə, mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini hörmətli Əli Məsimliyə söz vermək istəyirəm. Əli müəllim, ümumi bir məlumat verin, biz sonra müzakirələri birlikdə, səsverməni, həmişə olduğu kimi, ayrıca aparacağıq. Buyurun.

Ə.Məsimli, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini.*

Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Ölkəmiz Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Dənizçilərin şəxsiyyət sənədləri haqqında” 2003-cü il tarixli 185 nömrəli Konvensiyasına Azərbaycan Respublikasının 2016-cı il 12 may tarixli qanunu ilə qoşulub. Həmin konvensiyanın əlavəsinə 2016-cı il tarixdə dəyişikliklər edilib. Ölkəmiz 2016-cı il tarixli dəyişiklikləri təsdiq etməklə öz üzərinə hazırda tətbiq olunan dənizçinin şəxsiyyət sənədinin forması və məzmununun konvensiyanın yeni tələblərinə uyğunlaşdırılması öhdəliklərini götürüb. Ona görə də bu qanun layihəsi “Dənizçilərin şəxsiyyət sənədləri haqqında” 2003-cü il tarixli 185 nömrəli Konvensiyanın Əlavələrinə edilmiş 2016-cı il tarixli dəyişikliklərə əsasən hazırlanmışdır. Dənizçilərin şəxsiyyət sənədlərinin forması, məzmunu Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının maşınla oxunan səyahət sənədlərinə dair 9303-cü sənədində öz əksini tapmış tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədini daşıyır.

Adıçəkilən konvensiyaya görə dənizçilərin şəxsiyyət sənədi 9303-cü sənədin “Maşınla oxunan bütün səyahət sənədləri üzrə ümumi spesifikasiyalarda əks olunan fiziki xarakteristikalarla müəyyən olunan elektron maşınla oxuna bilən şəxsiyyət sənədləridir. Bu nöqtəyi-nəzərdən qanunda 4 məqamı xüsusi qeyd etmək istəyirdim.

Birinci, dənizçinin şəxsiyyət sənədinin verilməsi, dəyişdirilməsi, təhvil verilməsi, qüvvədən düşmüş hesab edilməsi prosedurlarının təkmilləşdirilməsi və daha sistemli tənzimləmə mexanizminin yaradılması. Qanun layihəsi dənizçinin şəxsiyyət sənədlərinin verilməsi, dəyişdirilməsi üçün tələb olunan sənədlərin dairəsini daha dəqiq müəyyən edir, habelə bununla bağlı məlumatların elektron

informasiya sistemləri üzərindən əldə olunması imkanlarını xeyli artırır.

İkinci, dənizçinin şəxsiyyət vəsiqəsində Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının tələblərinə və standartlarına uyğun elektron daşıyıcının, – bu, çip adlanır, – yerləşdirilməsi. Şəxsə məxsus bir sıra məlumatlar həmin sənədin özünə deyil, məhz çipə daxil ediləcəkdir. Üçüncü məqam ondan ibarətdir ki, dənizçinin şəxsiyyət sənədinin verilməsi haqqında ərizə-anket yeni formada müəyyən olunub və təqdim olunub. Dördüncü məqam isə ondan ibarətdir ki, həmçinin dənizçinin şəxsiyyət sənədinin nümunəsi də yeni redaksiyada verilir.

Dövlət rüsumu ilə bağlı məqamla bağlı xüsusi qeyd etmək istərdim ki, beynəlxalq praktikada, o cümlədən bizim praktikamızda son vaxtlar tətbiq olunan sistem burada da tətbiq olunur. Əvvəl bir variant verilirdi, indi əgər sənəd 10 günə verilsə, bir məbləğ, 5 günə verilsə, digər məbləğ, 1 günə verilsə, artırılmış bir məbləğdən istifadə olunacaq. Bu da bizim praktikada indiyə qədər istifadə olunub. Burada da, demək olar ki, bir balaca dəyişiklik tətbiq olunur. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Səməd müəllim, 5-ci məsələyə sizin komitədə də baxılıb. Sözlünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yoxdur. Çox sağ olun.

Qüdrət müəllim çıxış etmək istəyir. Qüdrət Həsənquliyev. Buyurun, Qüdrət müəllim.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mən, sadəcə olaraq, “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsinə öz münasibətimi bildirmək istəyi-

rəm. Burada dənizçinin şəxsiyyət sənədinin verilməsi və dəyişdirilməsi üçün rüsumlar müəyyənləşib. 10 gün müddətində 40 manat, 5 gün müddətində 80 manat, 1 iş günü müddətində 120 manat.

Hörmətli Sədr, – mən əvvəllər də bu məsələyə toxunmuşam, – Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları dövlətin idarəetmə xərclərini vergi ödəməklə öz üzərilərinə götürüblər və dövlət orqanının xərcləri də büdcə tərəfindən qarşılanır. Belə olduğu halda, vətəndaş hər hansı bir sənəd üçün müraciət edəndə, deyirlər, get, filan qədər rüsum ödə, gəl. Onda belə çıxır ki, dövlət orqanları faktiki surətdə pullu xidmət göstərirlər də. Axı, vətəndaş vergi ödəyir və dövlət orqanını saxlayır, onun saxlanma xərclərini də öz üzərinə götürüb. Niyə, misal üçün, adicə bir vəsiqə almaqdan ötrü 40 manat ödəməlidir? 40 manat az vəsait deyil. Əgər onu itiribsə, yaxud həmin vəsiqə onun öz günahından korlanıbsa, bunun dəyişdirilməsi üçün pul ödəsin ki, bu, onun günahından baş verib. Amma bu adam əgər özü üçün gedib, tutaq ki, şəxsiyyət vəsiqəsi, – dənizçinin şəxsiyyət vəsiqəsi almasını qoyaq kənara, – alırsa, yaxud onun vaxtı çatıb dəyişdirirsə, niyə gedib onun üçün pul ödəməlidir?

Buna görə mən hesab edirəm ki, biz bu məsələyə fundamental, köklü şəkildə yenidən baxmalıyıq. Onsuz da bir kateqoriya insanların sosial vəziyyəti o qədər də yaxşı deyil. Əlavə də hər arayışa görə get, pul ödə, vəsiqə aldın, pul ödə və sair. İnsanları bunlardan azad etmək lazımdır. Mən, ümumiyyətlə, bu layihəyə səs verəcəyəm, amma gələcək üçün hesab edirəm ki, Nazirlər Kabinetində, dövlətdə bu məsələ müzakirə olunmalıdır və bu formada vətəndaşlardan təkrar pul yığılmasına son qoyulmalıdır. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim.

Əli müəllim, sözünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

Ə.Məsimli. Bu məsələ ilə əlaqədar mən “Dövlət rüsumu haqqında” Qanuna baxdım. Orada 2 manatdan 170 manata qədər diferensiallaşmış bir yanaşmadır. Bu sənəd də həmin o rüsum haqqında qanun layihəsində öz əksini tapan məqamları özündə əks etdirir. Əgər dəyişiklikdən söhbət gedirsə, bu məsələyə kompleks, birdəfəlik yanaşib onun bütövlükdə konsepsiyasının dəyişilməsindən söhbət gedər. Amma bu sənəddə dəyişiklik, başqa sənədlərdə isə onun qalması bir balaca qeyri-müəyyənlik yaradar. Ona görə də, bütövlükdə, bu məsələyə konseptual yanaşıb, gələcəkdə bunun daha məqbul formasını axtarıb tapmaq olar. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Əslində, Qüdrət müəllim elə məsələnin konseptual məqamını vurğulayırdı.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, “Dənizçilərin şəxsiyyət sənədləri haqqında” Konvensiyanın Əlavələrinə edilmiş dəyişikliklərin təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsinin qəbul edilməsinə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 12.11 dəq.)

Lehinə 84

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 84

Nəticə: Qəbul edildi

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, beləliklə, bizim 5-ci məsələmiz qəbul edildi.

İndi isə növbəti, 6-cı məsələni mən səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.11 dəq.)
Lehinə	82
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu məsələ də qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.12 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	83
Nəticə: Qəbul edildi	

Buyurun, yuxarı cərgələrin məlumatını verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 8-ci məsələsinə keçirik.

Bu məsələ “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri hörmətli Tahir Mirkişiliyə söz vermək istəyirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, biz 2018-ci ildə “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Qanun qəbul etdik və 2020-ci ilin may ayında möhtərəm cənab Prezidentin fərmanı ilə Ələt azad iqtisadi zonası fəaliyyətə başladı. Bizə verilən məlumata görə 2022-ci ilin iyul ayından etibarən Ələt azad iqtisadi zonası öz qapılarını sahibkarlara açacaqdır. Bütövlükdə, bu keçən müddət ərzində görülən işlərin həcmi kifayət qədər böyükdür. Eyni zamanda, nəzərə alsaq ki, son zamanlar dünyada baş verənlər, xüsusən də Süveyş kanalının bağlanması ilə bağlı məsələlər, Zəngəzur dəhlizinin açılması potensialının reallaşması və Azərbaycanın möhtəşəm qələbəsi bütövlükdə Azərbaycan iqtisadiyyatının reallığını və onun tranzitliyinin potensialını getdikcə artırmışdır.

Əslində, son zamanlar baş verənlər bir daha Azərbaycan Prezidentinin iqtisadi inkişaf və strategiya ilə bağlı verdiyi qərarların nə dərəcədə uzunmüddətli, strateji və bugünkü reallığın dəyişməsi ilə Azərbaycan iqtisadiyyatının və vətəndaşının bundan gəlir əldə etmək potensialının getdikcə daha çox olmasını göstərir. Qanunda olan mövcud dəyişikliklər məhz bu potensialın getdikcə daha çox reallaşması və keçən 1 il ərzində investorlarla olan müzakirələr nəticəsində qanun və zonanın daha səmərəli işləməsini təmin etməklə bağlı bir çox məsələlərə ya aydınlıq gətirmək, ya bir çox məsələləri tənzimləmək, ya da bir çox

məsələlərdə səmərəliliyi artırmaq imkanı yaradır. Çünki biz iqtisadiyyatda Ələt azad iqtisadi zonasını yalnız bir zona kimi deyil, həm də Azərbaycan ərazisinin digər bölgələrində fəaliyyət göstərən sahibkarların da inkişaf etməsi baxımından yeni bir iqtisadi inkişaf mənbəsi kimi görürük ki, qanunda bu istiqamətdə də vergitutma məsələsində və eyni zamanda, ödəmə mənbəsinin azad edilməsi kimi məsələlərdə öz əksini tapmışdır.

Qanunda edilən dəyişikliklər əsasən azad zonada rezident anlayışının dəqiqləşdirilməsi, azad zona səlahiyyətli qurumunun fəaliyyətinin səmərəliliyinin təmin olunması, azad zonada vergitutma məsələlərinin, xüsusən də zonada işləyənlərin və zona ilə münasibətdə olan Azərbaycanın digər hüquqi şəxslərinin hansı vergini hansı formada ödəməsi ilə bağlı məsələlərin aydınlaşması, azad zonanın fəaliyyətində olan hüquqi şəxslərinə Azərbaycan banklarının maliyyə xidmətləri göstərdikləri zaman həmin zonada olan digər banklarla rəqabət apara bilmək imkanının müəyyən olunması, gömrük işi ilə bağlı dəyişikliklər, – çünki bildiyiniz kimi, zonada gömrük fərqli bir formada, daxili qaydalarla tənzimlənəcək, – eyni zamanda, azad zonada yaranan hər hansı bir mübahisədə beynəlxalq arbitraj məhkəməsinə müraciət edə bilmək hüququnun da təsbit edilməsi, bütövlükdə, zonanın fəaliyyəti, bölgədə olan digər zonalar ilə rəqabətdə daha üstün mövqeyə sahib olmasını özündə ehtiva edəcək.

Son olaraq demək istəyirəm ki, bütövlükdə, bu qanunun qəbul edilməsi ilə 2022-ci ilin iyul ayından fəaliyyətə başlanılması planlaşdırılan zonanın daha çox investor daha çox ixrac, istehsal yönümlü sahibkarlar cəlb etmək və Azərbaycanın bütün iqtisadiyyatının da bu zonanın imkanlarından, gəlirlərindən faydalanmaq imkanı yarana-

caqdır. Qanun birinci oxunuş üçün təqdim olunub. Ona görə mən həmkarlarımı birinci oxunuşda səs verməyə dəvət edirəm. Minnətdaram, çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

6 nəfər yazılıb. Təklif edirəm, çıxışlarda 5 dəqiqəyə keçək. Razısınız?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Razi Nurullayev, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar. Bu gün “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Qanunu müzakirə edirik və təbii ki, bəyənirəm, səs verəcəyəm. Bizim xeyli iş adamımız, xeyli xarici sahibkar gözünü bura dikib. Amma işlərin sürəti ürəkaçan deyil. Biz bu zonanı istifadəyə verəndə gözümüzü açıb görəcəyik ki, qonşu ölkələr bazarı tutub. Əslində, artıq bazar tutulub desək də yanlışdır. Çünki dost Türkmənistan, İran və Qazaxıstanda artıq dəniz terminalları tikilib, azad iqtisadi zonalar inkişaf edir və tikintilər sonuncu mərhələsindədir. Azad ticarət zonalarının yaradılması 100 minlərcə iş yeri, istehsal, yüzlərcə xarici şirkətin ölkəyə gəlməsi və milyardlarca vəsaitin yatırılması deməkdir. Əslində, azad ticarət zonaları haqqında ayrıca qanun qəbul etməliyik və azad iqtisadi zonalar da bunun əsasında işləməlidir. Neçə illərdir, Ələt azad iqtisadi zonasını işə sala bilməmiş və qanunvericiliyi də dünya standartları səviyyəsində qəbul edə bilməmişik.

Yadımdadır ki, 1990-cı illərin ortalarında BMT-nin Regional əlaqələndiricisi var idi və onunla mən tez-tez görüşürdüm. Adını unutmuşam. Amma azad ticarət zonasının yaradılması üçün ölkəmizdə döymədiyi qapı qalmadı. Amma bu işə start verilməmişdi. Mən onun söylərini və çabalarını xatırlayıram, ürək ağrısı ilə şikayətlərini də

dinləmişdim. Deyirdi ki, əgər indi qəbul etsəniz, 15–20 ilə Azərbaycan Dubaya çatar. Qəbul etməsəniz, neft pulları sel kimi gəlsə də, arzu etdiyiniz inkişafa nail ola bilməyəcəksiniz. Açıq deyirdi ki, korrupsioner məmurlar buna imkan vermir. Hər kəs soruşur ki, mənə nə xeyri olacaq. Maksimum bu gün və sabah.

Doğrudan da, həmin zaman xeyli vəzifəli şəxs ölkəni talayırdı, dağıdırdı və ancaq özü üçün çalışırdı. Özü üçün çalışmaq, dağıtmaq və bütün islahatçı fikirləri boğan kütlə ölkəmizi gətirib çıxarıb 2021-ci ilə, amma hələ də bizim qanunumuz yoxdur. Baş qarışdı dövlət əmlakını qəpik-quruşa özəlləşdirib xaricə daşımağa. Baş qarışdı bütün torpaqları özəlləşdirməyə və almağa. İndi ölkə boyu bir qarış torpaq tapılmır ki, dövlət obyektləri tikilsin. Bu qədər torpaq həvəskarları olanlar və hər qarışın üzərinə qanad sərib, mənimdir, deyən xeyli adam necə imkan verdi ki, 20 faiz torpağımız 30 il işğal altında qaldı? Onu başa düşmürəm. Şükür ki, cənab Prezidentin düzgün zaman seçməsi, qətiyyəti, ordumuzun əsgər və zabitlərinin rəşadəti ilə o torpaqları azad edə bildik.

Dünyada mövcud olan azad iqtisadi zona tipindən ölkəmizdə cəmi biri işləkdir. Bu da sənaye zona və məhəllələridir. Qalanları azad ticarət, xüsusi gömrük, xüsusi ticarət-sənaye, texniki-iqtisadi inkişaf, yeni və yüksək texnologiyanın inkişafı, açıq rayonlar, ofşor zonalar ya yoxdur, ya da ərazi ayrılıb, hasarlanıb, qalıb günəşin altında yanır. Bu məsələləri həll etmək üçün xarici mütəxəssislərə, həqiqətən, ehtiyac var. Onlardan 200–300 nəfər gətirək, lap Azərbaycan vətəndaşlığı da verək, qoy işləsinlər. Elə özümüz-özümüzü aldatmaqla məşğul olmayaq. Hər kəs də deyir, hər şeyi bilirəm, sonunda sıfır nəticə. Allah Azərbaycanı qorusun!

Sədrlik edən. Sağ olun.

Etibar Əliyev. Etibar müəllim, sualınız var? Bir dəqiqə. Buyurun.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Mənim hörmətli Tahir Mirkişiliyə sualım var. İndiyə qədər Ələt azad iqtisadi zonasının inkişafı istiqamətində hansısa tədqiqatlar və monitorinqlər aparılırmı? Məsələn, beynəlxalq təcrübəyə istinad edərək, təklif etdiyim bu istiqamətlərdə prosesin özəyi olan siyasi və iqtisadi amillərin vəziyyəti necədir, xarici investisiyaların cəlb olunması, iş yerlərinin saxlanması və genişləndirilməsi, kiçik biznesin diskriminasiyası, regional iqtisadiyyatın inkişafında azad iqtisadi zonanın rolu. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Tahir Kərimli, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Ələt iqtisadi zonası haqqında məsələ müzakirə ediləndə bir çox müddəaların Azərbaycan Konstitusiyasına və digər qanunlara zidd olduğunu biz misal gətirəndə, əlbəttə, beynəlxalq təcrübənin belə olduğunu dedilər. Yəqin Qüdrət müəllim çıxışında bu məsələyə toxunar. Biz o vaxt etiraz eləmişdik.

Amma Tahir müəllimdən bir şeyi soruşmaq istərdim. Çünki qulağıma uyğun olmayan səslər gəlir. Ələt iqtisadi zonasında Azərbaycanın dövlət atributları – gerb, bayraq və digərləri necə istifadə olunur? Yeri gəlmişkən, eyni zamanda, “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gerbindən istifadə qaydaları haqqında” Konstitusiyaya Qanununa əsasən burada, Milli Məclisin iclas zalında gerb olmalıdır. Bilmirəm, niyə yoxdur. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Tahir müəllim, xahiş edirəm, sonda cavab verərsiniz. Qüdrət Həsənquliyev, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Doğrudan da, Tahir müəllim burada xatırlatdı, bu qanun 2018-ci ildə qəbul olunub. 2019-cu ildə bir dəfə biz buna əlavə və dəyişiklik eləmişik. 2020-ci ildə bir dəfə də qayıtmışıq, yenə əlavə və dəyişiklik eləmişik və artıq 3-cü əlavə və dəyişiklikdir. Deməli, hələ orada bir dənə də daş üstə daş qoyulmayıb, amma qanun 3 ildir qüvvədədir və bu 3 il ərzində də 3 dəfə biz bu qanunu dəyişirik. Bu qanun dəyişməklə iş düzəlsə idi, gəlin, həftədə bir dəfə dəyişiklik edək. Amma düşünürəm. Ona görə də orada işləri sürətləndirmək lazımdır.

Hörmətli Razi müəllim qeyd elədi. Mən də zamanında məsələ qaldırışıam ki, bəzi hallarda, bizim üçün bu yeni sahələrdə müəyyən islahatlar aparmaq, işlər görmək üçün xaricdən yüksək ixtisaslı mütəxəssislər dəvət olunmalıdır. Dubayı ingilislər idarə edir, bunu hamı bilir. Yəni o Dubay ərəblərin əl işi deyil ki. Ona görə də biz, doğrudan da, Ələt iqtisadi zonasının fəaliyyətə başlaması üçün işləri sürətləndirməliyik və hökumətdən xahiş eləməliyik ki, lazımdırsa, Valeh müəllimə, Valeh Ələsgərova bu istiqamətdə yardım eləsinlər. Yəni bu işlər sürətlənməlidir.

Mən 2 gün bundan qabaq mətbuatda oxudum, artıq İran Ərdəbil şəhərində yeni iqtisadi zonanın yaradılması haqqında qərar qəbul edib və yaxın vaxtda da artıq işə başlanacağı gözlənilir. Yəni bəlkə də bir neçə ay ərzində. Amma bizdə bu işlər o qədər uzanır, o qədər uzanır ki, mən bilmirəm, hansı məqsədlə, amma doğrudan da, ölkədə iqtisadi islahatların sürətləndirilməsinə, iqtisadiyyatımızın gücləndirilməsinə böyük ehtiyac var. Hesab edirəm, mənim bu çıxışım da bu işə töhfə vermək üçündür ki, bu istiqamətdə işlər sürətləndirilsin.

Mən bizim komitənin sədri hörmətli Tahir Mirkişilinin

qabiliyyətini, biliklərini çox yüksək qiymətləndirirəm, onun böyük potensialı var. Hesab edirəm ki, biz Milli Məclis adından Tahir müəllimdən də xahiş edə bilərik ki, şəxsən özü də bu işlərlə ciddi şəkildə maraqlansın. Amma mən onun çıxışından belə başa düşdüm ki, bu zona 2022-ci ilin iyulunda qapılarını insanların üzünə açacaq. Bu məsələ niyə bu qədər uzadılır. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Mən qeyd edirəm ki, komitə iclasında bu məsələ çox ətraflı müzakirə olunmuşdu. Hörmətli Valeh müəllim də orada idi. Mən düşünürəm ki, bu sualların bir çoxuna orada da cavab var idi. Tahir müəllim sonda açıqlamalarını verir.

Mahir Abbaszadə. Buyurun, Mahir müəllim.

M.Abbaszadə. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, son vaxtlar dünyada baş verən iqtisadi böhranlar bir daha dövlətlər arasında investisiyanın və kapitalın cəlb edilməsi ilə bağlı sanki bir rəqabət mühiti yaratmışdır. Biz son illərə baxsaq görərik ki, son 25 ildə dünyada investisiyaların, xarici kapitalın cəlb edilməsi ilə bağlı azad iqtisadi zonaların yaradılmasından daha məqbul bir təcrübə yoxdur. Hansı dövlətlər ki vaxtında azad iqtisadi zonalar yaratmışdılar, o dövlətlərdə bu gün iqtisadiyyatın inkişafı və əmtənin dövriyyəsi digər dövlətlərə nisbətən üstündür. Xatırlatmaq istəyirəm ki, hazırda dünyada təxminən 2000-ə yaxın azad iqtisadi zona var, ofşor zonalar və “Duty Free”lər fəaliyyət göstərir. 2020-ci ilin məlumatlarına görə dünyadakı əmtəə dövriyyəsinin təxminən 30 faizi azad iqtisadi zonaların payına düşür.

İnkişaf etmiş dövlətlərdə və digər dövlətlərdə azad iqtisadi zonaların yaradılmasına müxtəlif baxışlar vardır. Əgər Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Avropanın Fransa və

Almaniya kimi böyük dövlətlərin azad iqtisadi zonanın yaradılmasında məqsədləri beynəlxalq əlaqələri inkişaf etdirmək, inkişaf etməmiş bölgələri və zonaları inkişaf etdirməkdirsə, Latın Amerikasını ölkələrində azad iqtisadi zonanın yaradılmasında və inkişaf etdirilməsində məqsəd sərbəst dönərli valyutanın ölkəyə cəlb edilməsi ilə bağlıdır. Yəni bu dövlətlərin baxışlarına uyğun olaraq, onlar gələcək inkişaflarını müəyyənləşdirərək iqtisadi zonaları inkişaf etdirirlər.

Bizim ölkəmizdə isə son vaxtlar cənab Prezidentin çağırışları var ki, biz qeyri-neft iqtisadiyyatını inkişaf etdirməliyik, ölkəyə xarici kapitalı cəlb etməliyik və xarici kapitalın cəlb edilməsi ilə bağlı münbit şərait yaratmalıyıq. Bunun ən düzgün yollarından biri azad iqtisadi zonanın yaradılmasıdır ki, artıq Ələt azad iqtisadi zonasının yaradılmasından söhbət gedir. Zonanın yaradılması ilə bağlı 4 mühüm şərt var. O şərtlərdən birincisi, siyasi sabitliyin olması, ikincisi, inkişaf etmiş infrastrukturun olması, üçüncüsü, əlverişli təbii coğrafi mühitin olmasıdır. Dördüncüsü, yüksək səviyyəli qanunvericilik bazasının mövcudluğudur.

Son 17 ildə möhtərəm cənab Prezidentin apardığı siyasət nəticəsində ölkəmizdə dayanıqlı siyasi sabitlik qorunub saxlanmışdır və inkişaf etdirilmişdir. Eyni zamanda, regionların sosial-iqtisadi inkişafı proqramları əsasında ölkəmizdə düzgün infrastruktur formalaşdırılmışdır. Başqa bir tərəfdən isə biz dünyadakı iqtisadi zonaların böyük əksəriyyətinə fikir versək, görürük ki, bu iqtisadi zonalar dəniz limanlarında və həmin dövlətlərin inkişaf etməmiş bölgələrində qurulur və yaradılır. Ələt iqtisadi zonası da coğrafi nöqteyi-nəzərdən həm o qədər inkişaf etməmiş və eyni zamanda, Xəzər dənizinin sahillərini yuya biləcək bir

zonada formalaşmışdır. Bizə qalır ancaq bunun qanunvericilik bazasının formalaşması və bayaq Tahir müəllimin qeyd etdiyi kimi, hesab edirəm ki, biz deputatlar qanunvericilik bazasının formalaşmasında, Ələt iqtisadi zonası ilə bağlı qanunların qəbul edilməsində fəal olmalı, bu gün təqdim olunan qanun layihəsini dəstəkləməliyik. Amma mən hesab edirəm ki, təkcə bu günlə iş bitmir. Qarşıda istər vergi, istər gömrük, istər oranın idarə edilməsi, istərsə də biznes mühitinin formalaşması, hüquqi qaydaların yaradılması ilə bağlı gələcəkdə digər qanunlara da dəyişiklik edilməsi bizim üçün vacib olan məsələlərdəndir. Diqqətinizə görə minnətdaram, çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Mahir müəllim.

Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən də düşünürəm ki, müəyyən bir müddət keçəndən sonra cəmiyyət üçün aktual, iqtisadi həyatımızın dirçəlməsi üçün vacib olan bəzi ideyaların gerçəkləşməsindən daha çox, o ideyaların öldürülməsindən söhbət gedir. Azad iqtisadi zona barədə danışıqlar bizdə postsovet dövrü başlayandan gündəmdədir və hər zaman bunun müxtəlif bölgələrdə yaradılmasını vacib hesab edirdilər. Hətta Naxçıvanda bunun yaradılmasının, digər yerlərdə olmasının əhəmiyyəti qeyd olunurdu. Amma bu gün faktiki reallıq nəyə gətirdi? Azərbaycan Qarabağ problemini həll edəndən sonra, faktiki olaraq, bu ərazidə bir neçə ölkənin arasında iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi baxımından onsuz da bu bölgələrin hansındasa, Naxçıvandan, Qarabağa yaxın ərazilərdəmi biz azad iqtisadi zona yaradılması məsələsini çözməliyik. Amma biz nədənsə bunu məhdudlaşdıraraq bir Ələt adı ilə ayrıca qanun qəbul elədik. Əslində, mən də o fikirlə razıyam ki, bu, elə model

qanun olaraq, azad iqtisadi zonaya aid qanun kimi qəbul olunmalı idi.

Təbii ki, Xəzər dənizi qapalı dəniz olduğuna görə, onun miqyası Dubay, Sinqapur və ya başqa ölkələrdə olan vəziyyətlə eyniləşdirilə bilməz. Yəni bu, o qədər də əlverişli təbii, coğrafi şərtlərə malik deyil. Amma, həqiqətən də, biz istəyiriksə ki, bu sahədə müəyyən dərəcədə iqtisadiyyatımız dirçəlsin, biz bugünkü sahibkarlara olan münasibətimizi azad iqtisadi zonaya da tətbiq etməməliyik.

Burada diqqət edirsinizsə, baxın, cinayət qanunvericiliyindən sonra, bura cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşməsinə qarşı qanunvericilik də tətbiq olunur. Amma eyni zamanda da bildirilir ki, məhkəmələr ancaq mübahisələrlə bağlı məsələdə burada yerləşən əmlak və aktivlərlə məhdudlaşan qərarlar qəbul edə bilərlər. Başqa ölkələrdə hansı yolla əldə olunub-olunmasına baxan yoxdur. Bu leqallaşdırmaya tam imkan verilir. Təbii ki, terrorçuluğun maliyyələşməsi istisna olmaqla, qalan məsələlərdə kim, hansı məhkəmə yoxlayacaq? Həm də o məhkəmələrə ora ilə bağlı hansısa bir qərar çıxarmağa imkan tanımırıqsa, kim müəyyən edəcək ki, bu, cinayət yolu ilə əldə olunub və onu leqallaşdırıblar. Bu, sadəcə, müdaxilə imkanları əldə etmək üçün atılan addımlardan biri idi və gələcək perspektivini boğur.

Mən hesab eləmirəm ki, 2022-ci ilin iyul ayında bu, işə düşə biləcəkdir. Çünki gedişat onu göstərir ki, – burada da qeyd olundu, – monitorinqlə bağlı heç bir bilgimiz yoxdur. Komitədə, ola bilsin ki, Ələt iqtisadi zonanın rəhbərliyi iştirak edib və fikirlər bildirib. Amma orada daha yaxşı olardı ki, onlar qarşılaşdıqları çətinliklərlə bağlı fikirlərini bildirsinlər. Biz burada sahibkarlıq sahəsində

yoxlamaların dayandırılması barədə qanun qəbul elədik. Onlarca sahibkar müraciət edir ki, bu yoxlama dayanıbdır, amma hər gün hansısa bir qurumdan ora yoxlamalar gəlir. Soruşanda ki, bu yoxlama dayanıb, deyir, biz müayinə üçün gəlmişik, yoxlama üçün yox. Yəni bunun bir az da lağ-lağı formasından istifadə edirlər. Yəni bu gün sahibkarların düşdüyü vəziyyət, hesab edirəm ki, o qədər də qanencedici deyil. Onların dirçəlməsi prosesi göstərir ki, biz azad iqtisadi zonaya da təqribən eyni cür yanaşırıq. Bu da onun Azərbaycanın gələcəyi üçün fayda verə biləcək bir mexanizmə, bir məkana, bir infrastruktura çevrilməsinə şübhələr yaradır. Ona görə də, məncə, bu məsələni bir az açıq kontekstdə müzakirə etmək lazımdır.

Doğrudanmı, bir il sonra bu açılacaqdır. Doğrudanmı, gecikmənin Azərbaycana nə qədər ziyan vura biləcəyini artıq ölçən qurumlarımız var. Yəni biz, həqiqətən, gecikmişik. Başqa ölkələr ideyanı dərhal əldə edirlər, gerçəkləşdirirlər. Bu qurumu yaratmaq üçün 2, 3 il məgər az vaxtdır? Yəni bu vaxt ərzində əgər bu işlər yekunlaşmayıbsa, açığı, narahatedici məqamlar ona görə çoxdur. O baxımdan da, mən də hesab edirəm ki, bu ideya gələcəkdə burada uğursuzluğa uğrasa, sabah biz işğaldan azad olunmuş ərazilərə yaxın bölgələrdə azad iqtisadi zona yaradılması ideyasını da indidən çökdürmüş oluruq. Ona görə də məsələyə olduqca ciddi yanaşılması vacibdir. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim.

İltizam Yusifov, buyurun.

İ.Yusifov. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli deputat həmkarlarım, media nümayəndələri. “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihə-

sindəki dəyişikliklər, sözsüz, azad iqtisadi zonanın ümumi fəaliyyəti, orada gələcəkdə fəaliyyət göstərəcək rezidentlər üçün münbit şərait yaratmaq baxımından vacib və təqdirəlayiqdir. Sözsüz ki, mən də qanun layihəsinin lehinə səs verəcəyəm. Lakin gələcək işlərimiz üçün qanun layihəsi ətrafında qısaca müəyyən fikir və mülahizələrimi də bildirəcəyəm.

Bildiyiniz kimi, azad iqtisadi zonaların yaradılması həm ayrılan ərazilərin, həm regionun iqtisadi inkişafına, həm də konkret olaraq, prioritet iqtisadi məsələlərin həllinə və strateji proqramların reallaşdırılmasına hesablanmış bir layihədir. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2020-ci il 22 may tarixində imzaladığı Fərmanla Ələt azad iqtisadi zonasının yaradılması da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Burada Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün əsas məqsəd beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin rəqabət qabiliyyətli iştirakçısı olmaq, dünya səviyyəli biznes, iqtisadi mühitin formalaşması, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, ixrac yönli olması və qeyri-neft sektorunun inkişafıdır. Yerləşmə baxımından isə Avropa, Qafqaz, Asiya və Şimal–Cənub nəqliyyatı dəhlizi və regional investisiya qovşağının yaradılmasıdır. Burada qanun layihəsi barədə geniş məlumat verildi. Lakin mən bir məsələyə aydınlıq gətirilməsini istəyirəm.

17-ci maddədən belə çıxmırmı ki, bəzi yerli mallar və xidmətlər əsas iqtisadi qanunvericiliyin müddəalarının tətbiqi nəticəsində ölkədə istifadəsiz qala, onlara tələbat olmaya, əvəzində isə ölkəyə kənardan gətirilən identik mallar və xidmətlərdən istifadə oluna bilər. Qanunun 19-cu, “Azad zona ərazisi” maddəsində də dəyişiklik edilir. Ümumiyyətlə, onu deyim ki, Ələt azad iqtisadi zonası üçün ayrılan torpaq sahələri ilk mərhələdə 3 zonanı əhatə

edir. Bu, həm də işlərin görülməsinin 3 fazaya bölünməsinə göstərir. 3-cü zona Ələt qəsəbəsində, mənim təmsil etdiyim Şirvan şəhəri istiqamətində yerləşir. Hesab edirəm ki, gələcəkdə növbəti mərhələdə, növbəti faza üçün də məhz həmin ərazilərdən istifadə olunacaqdır. Bu ərazi kənd təsərrüfatı üçün elə də yararlı deyil. Bu baxımdan ölkəmizin sənaye potensialını artırmaq üçün istifadə olunması daha məqsəduyğundur. Bütün dəyişiklikləri, həm də qanun layihəsini konseptual baxımdan məqbul hesab edirəm. Lakin bir məsələyə toxunmaq istəyirəm.

Ələt azad iqtisadi zonası əsasən ixrac yönli məhsulların istehsalını nəzərdə tutur və bunu nəzərə alsaq, yerli bazar üçün yeni formatda yeni bir iqtisadi zona yaratmaq olar. Dünyada bu praktikadan geniş istifadə olunur. Məhz postpandemiya dövründə belə iqtisadi zonalardakı iqtisadi aktivlik çox yüksək səviyyədə özünü büruzə verir. Hesab edirəm ki, biz bu sahədə çevik tərپənməliyik, yeni, modern addımlar atmalıyıq. Buna görə də hökumətə, İqtisadiyyat Nazirliyinə təklif edərdim ki, sənaye şəhəri olan Şirvanın yerləşdiyi coğrafi mövqeyini, onun ərazisinin yalnız Ələt qəsəbəsi istiqamətində böyüməsinin və inkişaf etməsinin mümkünlüyünü nəzərə alaraq, gələcəkdə Şirvandan Ələt iqtisadi zonasına qədər 30 kilometrlik boş ərazidə Ələt azad iqtisadi zonasına qonşu, yerli bazara yönələn müəyyən güzəşt, stimullar sistemi tətbiq edilən xüsusi sənaye zonasının yaradılması ilə bağlı da işlər aparılsın. Belə ki, “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”də də regionların inkişafı, iqtisadi aktivliyin daha da artırılması üçün mövcud işçi qüvvəsinin və bütün resursların iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməsi nəzərdə tutulur. Bununla da sözügedən ərazi Azərbaycanın sənaye potensialını özündə birləşdirən yeni

bir iqtisadi rayon olmaqla yanaşı, gələcəkdə Azərbaycan iqtisadiyyatına böyük töhfə vermiş olar. Bu qədər. Sağ olun, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İltizam müəllim.

Tural Gəncəliyev, buyurun.

T.Gəncəliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar. “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Qanunda dəyişikliklər edilməsini çox önəmli hesab edirəm. Ümumiyyətlə, azad iqtisadi zonaların yaradılması ölkəmizin gələcəyi, inkişafı, xüsusi ilə də Qarabağın dirçəldilməsi və inkişafı baxımından çox mühümdür. Bilirsiniz ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə də azad iqtisadi zonaların yaradılması nəzərdə tutulur. O cümlədən Zəngəzur dəhlizinin açılmasından sonra Qarabağ ərazisi investisiyalar üçün xüsusi ilə cəlbedici olacaq. Azərbaycanın həm iqtisadi, həm də qanunvericilik təcrübəsi baxımından apardığı, yəni parlamentin, hökumətimizin məqsədyönlü siyasəti nəticəsində Ələt iqtisadi zonası, istər Zəngəzur dəhlizi layihəsi bölgənin ümumi inkişafına təkan verəcək. Bu bölgə bir nəqliyyat-kommunikasiya xəbəinə çevrilməkdədir və çevriləcək. Azərbaycan, təbii ki, bölgənin açar ölkəsi rolunu oynadığını bir daha təsdiq edir. Burada təkcə iqtisadiyyat deyil, o cümlədən elmin, təhsilin, istehsalın, insanlar arasında inteqrasiyanın təməli qoyulacaq. Xüsusi ilə də Qarabağda yaşayan vətəndaşlarımızın güzəranı yaxşı mənada dəyişəcək. Ona görə də bu qanunun təkmilləşdirilməsi çox əhəmiyyətlidir.

Xüsusi ilə təklif edilən əlavədə 4-cü maddəyə diqqətinizi çəkmək istərdim ki, “terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında qanunvericiliyi tətbiq edilir” ifadəsi əhəmiyyətlidir. Çünki ehtimal edilə biləcək terror təhdidlərinin qarşısının alınması baxımından da çox

mühümdür. Azad iqtisadi zona, təbii ki, yüksək təhlükəsizliyi ehtiva edir. Həmkarım Mahir müəllimin qeyd etdiyi kimi, həm siyasi stabillik, həm də təhlükəsizlik baxımından, yəni bu baza olmalıdır ki, azad iqtisadi zona tam təhlükəsizlik şəraitində fəaliyyət göstərsin, inkişaf etsin. Bütün bunları nəzərə alaraq, müzakirə etdiyimiz qanun layihəsindəki dəyişikliklərin ölkəmizin iqtisadi inkişafına və gələcək rifahına təkan verəcəyindən tam əminəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tural müəllim.

Tahir müəllim, mən Sizə söz vermək istəyirəm, buyurun.

T.Mirkişili. Hörmətli Sədr, icazə versəniz, bəlkə verilən bütün suallara ikinci oxunuş zamanı cavab verərəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Olar. Hörmətli həmkarlar, gəlin, “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin birinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.40 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti 2 məsələsi,

yəni 9-cu və 10-cu məsələlər Konstitusiya Məhkəməsinin tövsiyəsi ilə Milli Məclisdə hazırlanmış və bütün müvafiq qurumlarla razılaşdırılmışdır. Onu da qeyd edirəm ki, bu qanun layihələri mahiyyətcə bir-birinə yaxındır. Beləliklə, gündəliyin 9-cu məsələsi Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir, gündəliyin 10-cu məsələsi isə Mülki Məcəllədə, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Odur ki, Tahir müəllim, mən yenə də Sizə müraciət edirəm, Siz iki layihə haqqında ümumi məlumat verin, müzakirə birgə və səsvermə, həmişə olduğu kimi, ayrılıqda olacaqdır. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli həmkarlar, xanım Sədrin də qeyd etdiyi kimi, təklif olunan layihələr, bütövlükdə, Milli Məclisin komitələri tərəfindən hazırlanmış, müvafiq qurumlarla razılaşdırılmış və uzun keçən bir müzakirə nəticəsində plenar iclasa tövsiyə olunmuşdur. Qısaca olaraq qeyd edirəm ki, qanun layihəsi hərrac baş tutmadığı halda ipoteka kreditində olan girovun kredit verən təşkilatın əmlakına keçdiyi zaman hansı sənədin verilməsi və eyni zamanda, yaranan vergini kimin ödəməsi barədə məsələyə aydınlıq gətirir.

Hörmətli Sədrin də qeyd etdiyi kimi, keçən ilin avqust ayında Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən Milli Məclisə məktub daxil olmuş və həmin məktubda bu məsələ ilə bağlı Milli Məclisdən tövsiyələrin hazırlanması xahiş edilmişdir. Hörmətli Sahibə xanımın tapşırığı ilə bu məsələ İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi tərəfindən keçən 6 ay müddətində geniş formada araşdırılmış, bununla bağlı xüsusi işçi qrup yaradılmış, işçi qrupun bütün tərəfləri əhatə edən, yəni Dövlət Vergi Xidməti,

İqtisadiyyat Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, hərrac keçirən, kredit verən təşkilatlar, banklar assosiasiyası ilə üst-üstə götürəndə 4-ə yaxın görüşümüz keçirilmiş və məsələ kifayət qədər aydınlaşdırılmışdır. Son nəticədə, qeyd edim ki, bizə verilən, eyni zamanda, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunda göstərilən məsələlərdən, tövsiyələrdən əlavə apardığımız araşdırmaların nəticəsində qarşıya digər məsələlər də çıxmış və qanun layihəsi daha da genişləndirilərək, məsələ daha geniş bir formada əhatə edilmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunda qaldırılan məsələnin mahiyyətinə baxsaq, məsələ bundan ibarətdir ki, 2019-cu ilin dekabr ayında AccessBank, Əmlak İxtisaslaşdırılmış Hərrac Mərkəzi və Dövlət Vergi Xidməti arasında olan məhkəmə prosesi Konstitusiya Məhkəməsinə qədər gedib çıxmışdır. Məhkəmənin qısa məzmunu bundan ibarətdir ki, hərrac baş tutmayanda əmlakın kredit verən təşkilata keçməsi zamanı yaranmış sadələşmiş vergi banklar tərəfindən ödənilməli olduğu halda, AccessBank bunun vətəndaş tərəfindən ödənməsi ilə bağlı iddia qaldırmış və bu iddia son nəticədə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən aydınlıq gətirilməsi üçün Konstitusiya Məhkəməsinə göndərilmişdir. Ümumilikdə, məsələnin qanuni tərəfinə fikir versək, qısa demək istərdim ki, “İpoteka haqqında” Qanuna görə kredit götürən təşkilat kredit öhdəliyini yerinə yetirmədiyi halda kredit verən təşkilat öz iddiasını onun girov qoyduğu əmlaka yönəldir. Bu zaman əmlakın iki formada satılması mümkündür. Ya həmin əmlakın sahibi öz əmlakını açıq bazarda satır, qanun buna kifayət qədər imkan verir. Əgər satılmazsa, bu zaman kredit verən təşkilat məhkəmə iddiası qaldıraraq, əmlakın hərrac vasitəsi ilə satılmasının təmin edilməsini tələb edir.

Azərbaycanda “İpoteka haqqında” Qanuna görə elan olunan birinci hərrac açıq hərracdır. Bu zaman qiymət ilkin müqavilə əsasında və məhkəmə tərəfindən müəyyən olunur. Əgər birinci hərracda əmlak satılmazsa, bu zaman təkrar, ikinci hərrac elan olunur. İkinci hərrac elan olunan zaman qiymət 15 faiz aşağı salınır. Bu da açıq hərracdır, istənilən bir vətəndaş, hüquqi şəxs iştirak edə bilər və bu zaman satılmazsa, artıq hərrac deyil, üçüncü forma tətbiq edilir, yəni qiymət 25 faiz aşağı salınaraq kredit verən təşkilata təqdim olunur. Qeyd edim ki, kredit verən təşkilatın 30 gün ərzində bu əmlakı alıb-almamaq barədə qərar vermək hüququ vardır. Qərar verirsə ki, almıram, bu zaman əmlakın girovluğu haqqında, bütövlükdə, yüklülük aradan qaldırılır, əgər alarsa, onda həmin əmlak kredit verən təşkilatın mülkiyyətinə keçir. Bax, bütövlükdə, müqayisə predmeti buradan yaranır. Çünki Vergi Məcəlləsinə görə əmlakın təqdim edilməsi zamanı sadələşmiş vergi ödəmək lazımdır. Amma sadələşmiş vergi ödəməsi maliyyə əməliyyatlarından tutulur. Bu zaman əgər maliyyə əməliyyatları baş verməzsə, yəni hərrac baş tutmazsa, burada hər hansı bir ödəniş olmadığına görə kredit verən təşkilat sadələşmiş vergi ödəməkdən imtina etmək barədə ərizəsini iddia formasında məhkəmədə qaldırmışdır.

Tərəfimizdən aparılan araşdırmanın nəticəsində bu məsələdə yarana bilən mübahisə və eyni zamanda, bunun tənzimlənməsi və bütövlükdə, hansı sənəd əsasında çıxarış sənədinin verilməsinin zəruriliyi müəyyən edilmiş, Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunda verilmiş tövsiyələrin zəruriliyi tərəfimizdən təsbit edilmişdir. Eyni zamanda, məsələ daha geniş formada araşdırılaraq sizin müzakirənizə iki qanun layihəsi təqdim edilmişdir. Qanun layihəsinin qısa məzmunu bundan ibarətdir ki, əgər bu dedi-

yimiz hallar, yəni birinci hərrac baş tutarsa, bu zaman heç bir sual yaranmır, ikinci hərrac baş tutduğu zaman yenə də bütövlükdə, qanun layihələri bunu tənzimləyir. Əgər hərrac baş tutmazsa, yəni qiymət 25 faiz aşağı salınıb, kredit verən təşkilat da qəbul edərsə, bu zaman verginin ödənilməsi ilə bağlı 3 subyektin arasında fərq qoyma qanun layihəsində öz əksini tapmışdır. Belə ki, keçən il dekabr ayında cənab Prezidentin təşəbbüsü ilə bizə daxil olmuş layihə ilə edilmiş dəyişikliyə görə Azərbaycanda hüquqi şəxslər ödəmə mənbəyindən sadələşmiş vergi ödəməkdən azad edilmişlər. Bu o deməkdir ki, əgər əmlakın sahibi hüquqi şəxsdirsə, bu zaman hər hansı bir mübahisə predmeti yaranmır. Əmlakı təqdim edən şəxs əgər fərdi sahibkardırsa, yəni bunun VÖEN-i varsa və Dövlət Vergi Xidməti də bunu bir subyekt kimi tanıyırsa, onda qanunda edilən dəyişikliyə görə bu halda əmlakın əldə edilməsi zamanı ödəmə mənbəyindən olan sadələşmiş vergi fərdi sahibkardan tutulacaqdır. Üçüncü subyekt olan fiziki şəxslər, yəni vətəndaşlardır.

Qeyd edim ki, kredit verən təşkilatlar tərəfindən vətəndaşların təqdim etdiyi girov əməliyyatı zamanı vergini vətəndaşların ödəməsi barədə iddia qaldırılmış, amma bizim tərəfimizdən aparılan araşdırmalar nəticəsində bu verginin vətəndaşların deyil, məhz kredit verən təşkilatların ödəməli olduğu qanun layihəsində təsbit olunmuşdur. Biz düşünürük ki, bütünlükdə, bu halda vətəndaşların qorunması və vətəndaş-bank münasibətlərində verginin banklar, yaxud kredit verən təşkilatlar tərəfindən ödənilməsi, bütövlükdə, həm vətəndaşların marağına xidmət edir, həm də vergi münasibətlərində daha çox şəffaflığın yaranmasına səbəb olur.

Üçüncü istiqamət üzrə bizim Hüquq siyasəti və dövlət

quruculuğu komitəsi ilə bir yerdə apardığımız müzakirə və araşdırmalar nəticəsində təkrar hərrac baş tutmadığı zaman eyni protokolun imzalanması, kredit verən təşkilatın bu protokolu 30 gün ərzində imzalamaq hüququnun olması və yalnız bundan sonra həmin protokolun əsasında əmlakın mülkiyyətini təsdiq edən çıxarış sənədinin verilməsi qanunda öz əksini tapmışdır. Qeyd edim ki, belə bir sənəd qanunda yox idi. Qanunda, bütövlükdə, təkrar hərrac baş tutmadığı halda, hansı sənədin əsasında çıxarış verilməsi məsələsində bir boşluq vardı və biz bu layihə ilə bu boşluğu aradan qaldırdıq.

Üçüncü istiqamət, bu, daha çox, eyni zamanda, bizim komitənin araşdırmaları nəticəsində qanunun genişləndirilməsinə səbəb olmaqla biz bu sektora hansı köməyi edə bilərik kimi bir əsasda formalaşmışdır. Belə ki, bildiyiniz kimi, 2020-ci ildə Vergi Məcəlləsində etdiyimiz dəyişikliyə görə Azərbaycanda hüquqi şəxslər əmlak satdığı zaman əlavə dəyər vergisinə cəlb olunurlar. Məhz bu zaman digər tərəflərdən bir haqlı sual yaranırdı ki, – bayaq mən dedim, Azərbaycanda Mərkəzi Bank tərəfindən qəbul olunmuş qaydalara görə hər hansı bir kredit təşkilatı əgər əmlak əldə edirsə, onu iki il müddətində satmalıdır, – bank və yaxud da kredit təşkilatı bu əmlakı satmazsa, bu zaman ilk 6 ay ərzində 25, sonra 50 daha, sonra isə 100 faizi həcmində ehtiyat yaratmalıdır. Bankın ehtiyatının nə olduğunu qeyd etmək üçün mən sizə bir rəqəm deyim, əgər bank 100 min manatlıq ehtiyat yarasarsa, o deməkdir ki, o, 1 milyon manat dəyərində kredit verməkdən məhrum edilir. Yəni bu gün heç bir bankın, heç bir kredit təşkilatının əmlaka görə kredit yaratmaq kimi bir marağı yoxdur. Çünki bu onlar üçün kifayət qədər zərər deməkdir. Nəzərə alaq ki, 1 milyon manat kredit

verməkdən imtina etmək həm də həmin bankların təxminən verilən kreditin faizi qədər zərər çəkməsi deməkdir. Ona görə bu gün bankların əlində olan əmlakın daha sürətlə satılması və burada ədalətli tənzimlənməyə nail olmaq üçün təqdim olunmuş qərar layihəsinə yeni bir müddəə salınmışdır. Bu ondan ibarətdir ki, əgər kredit verən təşkilat əldə etdiyi əmlakı qaydada göstərilmiş iki il müddətində satarsa və satışdan əldə etdiyi gəlir vətəndaşa, hüquqi şəxsə verdiyi kredit məbləği həcmi bağlayarsa, onda bu həcm tamamilə vergidən azad olunur. Yox, satış zamanı əldə olunan gəlir verilmiş kreditin həcmindən daha çoxdursa, onda artıq qalan hissəsi əlavə dəyər vergisinə cəlb olunur və bu həmin təşkilatın gəliri sayılır.

Bütövlükdə, mən qeyd etdiyim bu 3 istiqamət üzrə qanuna edilmiş dəyişikliklər, bir tərəfdən, həm bazarda münasibətlərin daha sağlamlaşdırılması, ədalətli tənzimlənmənin səviyyəsinin daha da artırılması, bank sektorunun sağlamlaşdırılması istiqamətində Azərbaycan Prezidentinin tapşırığı ilə aparılan islahatlara bir dəstək, həm də eyni zamanda, kredit faizlərinin daha aşağı salınması, kreditin dəyərinin ucuzlaşması baxımından, düşünürük ki, irəliyə atılmış böyük bir addımdır.

Bu o demək deyil ki, bu sahədə olan bütün problemləri biz həll etdik. Apardığımız tədqiqatlar zamanı bir çox qanunlara da gələcəkdə dəyişikliklərin edilməsi zəruriliyi ortalığa çıxmışdır. Xüsusi ilə də “İcra haqqında”, bizim komitənin gündəliyinə daxil olan “Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında”, eyni zamanda, “Müflisləşmə və iflas haqqında” qanunlarda, düşünürük ki, dəyişiklik etməliyik. Bu sessiyada biz bu istiqamətdə daha çox işləməyə çalışacağıq. Amma bugünkü sizinlə müzakirə etdiyimiz qanun layihəsi həm vətəndaşların münasibətlərinin tənzimlənmə-

sində, həm də dövlət və kredit verən təşkilatlar arasında vergi münasibətlərinin tənzimlənməsi və şəffaflaşmasında, düşünürük ki, irəliyə atılmış böyük bir addımdır.

Mən həmkarlarımdan birinci oxunuş üçün bu qanun layihələrini dəstəkləməyi xahiş edirəm. İkinci və üçüncü oxunuşlarda kimin sualı olarsa, ona da cavab verməyə biz hazırıq. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

Əli müəllim, 10-cu məsələyə sizin komitədə də baxılıb. Sözlünüz var?

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr, bizim komitənin rəyi müsbət olub. Mən, sadəcə, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinə təşəkkür edirəm. Tahir müəllim çox geniş məlumat verdi. Onu da demək istəyirəm ki, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi Konstitusiyaya Məhkəməsinin tövsiyə etdiyi məsələlərdən də daha geniş araşdırma aparıb və məsələləri daha dəqiq tənzimləyib. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Çıxış etmək istəyənlər var. Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Tahir müəllimin çıxışının sonunda qeyd etdiyi məqamı mən də xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, bu, Konstitusiyaya Məhkəməsi ilə Milli Məclisin birgə səyi, birgə fəaliyyəti nəticəsində ilkin işdir. Bunun nəticəliliyi digər istiqamətlərdə də Konstitusiyaya Məhkəməsi ilə Milli Məclisin əməkdaşlığının genişləndirilməsində həm real, həm də psixoloji cəhətdən açıq bir yol yaradacaq. Eyni zamanda, onu da qeyd etmək lazımdır ki, – Əli müəllim də burada xüsusi qeyd etdi, – işlənib hazırlanmış sənəd Konstitusiyaya Məhkəməsinin tövsiyələrindən xeyli genişdir. Əgər belə

genişdirsə də, yenə bu layihə hələ o geniş spektri bütövlükdə, tam əhatə etməyib. Bundan sonra da biz Konstitusiya Məhkəməsi ilə Milli Məclisin əməkdaşlığı əsasında bir sıra qanun layihələrinə də əlavə dəyişikliklər etmək istiqamətində səmərəli addımlar atacağıq.

Onu qeyd etmək istəyirəm ki, sorğular, bu istiqamətdə söhbətlər göstərir, bu, reallıqdan doğub. Yəni məhkəmə praktikasında tez-tez rast gəlinən bir məsələdir və bunun aradan qaldırılması həmin tərəflərdə maraqların toqquşmasından maraqların harmoniyasına, balanslaşmasına xidmət edəcək. Yenə deyilən bir məsələni xüsusi qeyd edirəm ki, Azərbaycan üçün ciddi problem olan əlavə xərclərin və ondan da çox faiz dərəcələrinin yüksək olmasının qarşısının alınmasının bir elementi kimi görünəcək. Amma, hörmətli Sədr, komitədə müzakirələr zamanı bir sıra yeni yönələr də ortaya çıxdı ki, həm məsələnin fundamental həll edilməsi, həm də qəbul olunan sənədin yaxşı işləməsi üçün nə etməli sualına cavab verilməsi istiqamətində, qısa formada öz fikrimi qeyd etmək istəyirdim.

Vergi Məcəlləsi yaxşıdır, əhatəlidir, amma Vergi Məcəlləsi, mən deyirdim ki, ondan istifadə edənlərin çoxu tərəfindən tam anlaşılır. Ona görə də gələcəkdə fəaliyyətimizin çoxunu bu işlərə yönəltməyin qarşısını almaqdan ötrü bir təklif edirdim. Hamının başa düşəcəyi, aydın ifadə olunan və çoxmənalı yozulmasına imkan verilməyən, sadə, yeni bir Vergi Məcəlləsinin qəbul edilməsini vacib hesab edirəm.

İkinci, bu sənədin – qəbul olunan dəyişikliklərin normal işləməsi üçün, hesab edirəm ki, Azərbaycanda, nəhayət, normal fəaliyyət göstərən hərracların keçirilməsi istiqamətində təsirli tədbirlər görmək, onun əsaslarını işləyib hazırlamaq və onu reallıqda həyata keçirmək çox vacibdir.

Üçüncü vacib hesab olunan məsələ ondan ibarətdir ki, bu dəyişikliklərin işləməsi üçün həm də əmlakın qiymətləndirilməsinin obyektiv əsaslarının işlənilib hazırlanması istiqamətində xeyli iş görmək lazımdır. Yenə də birinci qaldırılan məsələyə qayıdıram ki, Azərbaycanda faiz dərəcələri həddindən artıq yüksəkdir, xüsusən də faiz dərəcələrinin yüksək olması istehsalla bankların əlaqəsini qırır. Çünki 20 faizin ətrafında olan faizlərlə alınan krediti istehsala qoymaq qeyri-mümkündür. Ona görə də faiz dərəcələrinin aşağı salınması istiqamətində bu gün bu dəyişikliklərlə müəyyən addım atırıqsa, digər tərəfdən, iqtisadi üsullarla faiz dərəcələrinin aşağı salınması istiqamətində də gələcəkdə əlavə tədbirlərin görülməsi vacibdir.

Burada banklar yalnız bir məqamı tez-tez ortaya atırlar, faiz dərəcələri ona görə yüksəkdir ki, bankın riski var. Onda əlavə bir sual ortaya çıxır ki, bankın riski, yoxsa, – faiz dərəcələri yüksək olmaqla banklar istehsalla əlaqəni kəsir və istehsalın inkişafının boğulmasında rol oynayır, bu isə Azərbaycan iqtisadiyyatının riskidir, – Azərbaycan iqtisadiyyatının riski böyükdür. Tərəzinin bir gözünə Azərbaycan iqtisadiyyatının digərinə bankların risklərini qoysaq, Azərbaycan iqtisadiyyatının riskləri on dəfələrcə böyükdür. Ona görə də hesab edirəm ki, bank faizlərinin aşağı salınması burada sadalanan məqamların həllinin sürətləndirilməsi üçün vacibdir və çoxdan qeyd olunan banklarla bir dinləmənin keçirilməsi istiqamətində ilk addımlar olar.

Hörmətli Sədr, əgər belə bir dinləmə olsa, həmin problemin həllinin sürətləndirilməsində ciddi rol oynayar. İndiyə qədər Milli Məclisdə keçirilən dinləmələrin hamısı istər pandemiya olsun, istərsə də başqa məsələlərlə bağlı problemlərin həllinə kömək edib. Ona görə əgər belədirsə,

demək, banklarla da dinləmələrin keçirilməsinin sürətlənməsini vacib hesab edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Tahir Rzayev. Buyurun, Tahir müəllim.

T.Rzayev. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Mən Vergi Məcəlləsində edilmiş dəyişiklikləri və əlavələri əhəmiyyətli hesab edirəm. Ancaq bu məcəllənin 150-ci maddəsinə edilmiş bir əlavə haqqında öz fikrimi bildirmək istəyirəm.

Həmin maddədə göstərilir ki, “fərdi sahibkarın ona verilmiş borcun təminatı kimi dəyəri borc məbləğindən aşağı olan ipoteka saxlayanın xeyrinə yüklü edilmiş əmlakının “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 43-cü maddəsinə uyğun olaraq, ipoteka saxlayan tərəfindən əldə edilməsi”.

Elə bilirəm, burada “dəyəri borc məbləğindən aşağı olan” ifadəsinin çıxarılması məqsədəuyğun olardı. Çünki bu limitin aradan qaldırılması, elə bilirəm, vergi tutma baxımından daha şəffaf və səmərəli ola bilər. Ona görə də elə bilirəm, Tahir müəllim buna öz münasibətini bildirəcək. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Aydın Hüseynov, buyurun.

A.Hüseynov. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkili, media nümayəndələri. Müzakirə etdiyimiz qanun layihəsi komitədə çox geniş müzakirə olundu. Komitə sədri Tahir müəllim indi olduğu kimi, orada da geniş məlumat verdi. Sahibə xanım, Sizə çox sağ ol deyirik ki, doğrudan da, komitənin yığıncağının daha məhsuldar olması, orada digər qurumların və xüsusi ilə Milli Məclis Sədrinin birinci müavini hörmətli Əli müəllimin, Mərkəzi Bankın, Maliyyə Nazirliyinin və digər qurumların nümayəndələrinin də iştirak etməsi müzakirə olunan qanun layihəsinin daha mükəmməl olması və vacibliyini bir daha

sübut etdi. Orada səsləndirilən fikirləri bir daha təkrar etmək istəmirəm. Sadəcə olaraq, indi səsləndirəcəyim fikir digər komitələr tərəfindən də daxil olunan qanunlarda əks olunduğu üçün bu fikri diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm və buna uyğun da təklifimi deyəcəyəm.

Belə bir maddə var, 150.3-5. Orada yazılır: “fərdi sahibkarlar... sadələşdirilmiş vergini hesablamağa və hesabat ayından sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq hesablanmış vergini dövlət büdcəsinə köçürməyə və müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) təsdiq etdiyi forma üzrə bəyannaməni vergi orqanına verməyə borcludurlar”.

Yəni burada digər komitələr tərəfindən də təqdim olunan qanun layihələrində tez-tez “müvafiq icra hakimiyyəti”, “onun müəyyən etdiyi orqan” ifadələrinə rast gəlinir. Artıq o müvafiq icra hakimiyyətinin hansı müvafiq icra hakimiyyəti olduğu, onun funksiyaları məlumdur. Bu işlə hansısa bir nazirlik, komitə məşğul olur.

Birinci növbədə, mən hesab edirəm ki, – bayaq hörmətli Əli Məsimli də öz fikirlərini səsləndirdi, – qanun nə qədər sadə, nə qədər ünvanlı olursa, onun icra mexanizmi bir o qədər asan olur. Birinci növbədə, biz nəzərdə tutuq ki, bu dediyim maddə fərdi sahibkara aiddir. Fərdi sahibkarın da, hər birimizə məlumdur ki, həm məşğul olduğu sahə məhdud olur, eyni zamanda, ona görə də onun məlumat alması da bir az məhdud olur. Ona görə də konkret olaraq, bunu İqtisadiyyat Nazirliyi, ya da digər hansı bir qurum və ya Maliyyə Nazirliyimi təsdiq edir, onun adını yazaq. Burada 2 məsələ məsuliyyəti daha da ciddiləşdirir. Nə mənada? Həm müvafiq icra hakimiyyəti bilir ki, hansı qanun ona aiddir və digər tərəfdən, müraciət edən də bilir ki, hansı müvafiq icra hakimiyyəti, yaxud onun yaratdığı

orqana müraciət edəcək. Fikirlərim bundan ibarət idi. Təşəkkür edirəm. Qanun layihəsinə də səs verəcəyəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Aydın müəllim. Əslində, Sizin dediklərinizin hamısı ikinci oxunuşa aid idi. Ancaq çox sağ olun.

Etibar Əliyev. Buyurun, Etibar müəllim.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, burada hörmətli Tahir Mirkişili və Əli Məsimli çox haqlı olaraq bir məsələyə toxundular. Yəni onlar kredit dərəcələrinin yüksək olmasını vurğuladılar. Əlbəttə ki, ipoteka kreditlərində dərəcə, doğrudan da, çox yüksəkdir. Azərbaycanda ipoteka kreditləri ən amansız kreditlərdir. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində ipoteka kreditləri 3–4 faizi ötmür. Biz sosial dövlətlik və sosial ipoteka tətbiq olunur. Bu, çox yaxşıdır. Lakin 8 faiz hətta orta təbəqə üçün əlverişli deyil. 50 min ipoteka krediti alan şəxs 25 ilə təxminən 140 min manat pul ödəməlidir. Təsəvvür edin, bu məbləği alan şəxsin aylıq ipoteka borcu 400 manat təşkil edir. Bunun 340 manatı hər ay faiz dərəcəsinə çıxılır. 60 manat isə ana borcdan silinir. Bizdə bir ipoteka krediti alan şəxs, bir də ömrü vəfa etsə, o şəxs sevinir. Konstitusiyaya Məhkəməsi, mən düşünürəm ki, bu məsələlərə də baxsa, yaxşı olar.

Ölkədə tikinti bumunun geniş vüsət almasını hamımız görürük. Gənclər ipoteka kreditinə qoşulmaq üçün azı 700 manat əmək haqqı almalıdırlar. Akademiyada gənc elmi işçilərin əmək haqqı isə 300–350 manatı ötmür. Düşünürəm ki, ipoteka kreditləri ədalətli olmalıdır və bütün əhali təbəqəsini əhatə etməlidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Etibar müəllim.

Hörmətli həmkarlar, fasiləsiz işləyə bilərik? Razısınız?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Tahir müəllim, Sizin sözlünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yoxdur. Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən qanun layihələrini səsə qoyacağam. İndi isə, xahiş edirəm, Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin birinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.04 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, Mülki Məcəllədə, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin birinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.04 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Xahiş edirəm, salona girəndə telefonları hamı söndürsün və çalışın, iclas zamanı heç kim telefonla danışmasın. Kim danışmaq istəyirsə, xahiş edirəm, çıxsın.

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin sonuncu, 11-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ “Baytarlıq haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Aqrar siyasət komitəsinin sədri hörmətli Tahir Rzayevə söz vermək istəyirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Rzayev, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. “Baytarlıq haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi “Baytarlıq sahəsində həyata keçirilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 22 aprel tarixli Fərmanına əsasən hazırlanmışdır. Bilavasitə baytarlıq xidmətinin səviyyəsinin yüksəldilməsinə, heyvanlar arasında xəstəliklərin yayılmasının qarşısının alınmasına xidmət edir. Edilmiş dəyişiklik qanunun 39.5-ci maddəsində “görə alınan” sözlərindən əvvəl “habelə dövlət sifarişi ilə heyvanların planlı profilaktik və məcburi peyvənd edilməsi ilə bağlı həyata keçirilən baytarlıq xidmətlərinə” sözlərinin əlavə olunmasını nəzərdə tutur.

Dəyişiklik heyvanların dövlət sifarişi ilə bağlı həyata keçirilən baytarlıq xidmətlərinə görə haqların müəyyən edilməsinə hüquqi əsas yaradacaq və özəl baytarlıq subyektləri tərəfindən heyvanların peyvənd edilməsi ilə bağlı

həyata keçirilən baytarlıq xidmətlərinin haqlarını müəyyən etməklə onlarla müqavilələrin bağlanması və həmin vəsaitin onların hesabına ödənilməsini təmin edəcəkdir. Münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Görürəm ki, çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən məsələni səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.06 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs vermişlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

İclasımız sona çatdı. Hamınıza təşəkkür edirəm. Gələcək iclas haqqında məlumat veriləcək. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

4 may 2021-ci il

Ceyhun Məmmədov. Dünən Prezident İlham Əliyev, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva, qızları Leyla Əliyeva növbəti dəfə Cəbrayıl və Zəngilan rayonlarına tarixi səfər etdilər.

Əvvəlki səfərlərdə olduğu kimi, bu səfərdə də bir sıra mühüm tədbirlərin şahidi olduq. Prezident İlham Əliyev burada bir sıra obyektlərin açılışında iştirak etdi. Zəngilanda “ağıllı kənd” layihəsinin əsası qoyuldu.

Bu tədbirlərdən biri də Cəbrayıl rayonunun girişindəki tarixi lövhənin açılışı oldu. Cəbrayıl əhalisi uzun illərdir həsrətlə öz doğma yurduna qayıdacağı günü gözləyirdi. Cəbrayılın rəmzlərindən biri olan lövhə uzun illərdir baxımsız vəziyyətdə qalmışdı. İşğaldan sonra bu lövhə dövlətimiz tərəfindən əvvəlki formasında yenidən təmir və bərpa olundu.

Bu səfər həm də Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan tarixinə və mədəniyyətinə verdiyi böyük dəyərin nəticəsidir.

Bu səfərdə həm Ermənistanı, həm də onun havadarlarına bir mesaj var idi. Biz bu torpaqlara qayıtmışıq və əbədi olaraq burada yaşayacağıq. Ermənilər anlamalıdırlar ki, Azərbaycan Ermənistanın yenidən müharibə cinayətləri törətməsinə imkan verməyəcək. Əgər Ermənistan tərəfi yenidən hansısa təxribata əl atsa, müharibə etməyə cəhd etsə, bunun cavabı daha sərt veriləcək. Ermənistan saxta soyqırım iddialarından əl çəkməlidir. Ermənistanın bir yolu var, o da Azərbaycanın şərtlərini qəbul edib gələcəyə

baxmaq, Azərbaycanın yaratdığı yeni reallığı qəbul etmək və yaranmış yeni tarixi şansdan istifadə etmək.

Sevil Mikayılova. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında aparılan ardıcıl siyasətin sayəsində regionlarda dövlət tərəfindən aparılan quruculuq işləri, iqtisadi inkişafı hədəfləyən təqdirəlayiq tədbirlər göz qabağındadır. Sevindirici haldır ki, respublikanın yüksələn iqtisadi inkişafı millət vəkili seçildiyim Xaçmaz rayonunda da nəzərə çarpacaq reallıqdır.

Bununla belə, təəssüf ki, bəzi məsələlər həll olunmamış qalır. Bunlardan biri seçicilərlə görüşlərdə daim səsləndirilən internet problemidir. Dəfələrlə həmkarlarım tərəfindən bu məsələ qaldırılıb, bir sıra ucqar kəndlərdə internet zəifdir, ya da demək olar ki, yoxdur.

Nəzərinizə çatdırım ki, 160 mindən çox əhalisi olan Xaçmaz rayonunun əksər kəndlərində sakinlərin internet rəbitəsi yoxdur. Son dövr COVID-19 pandemiyası səbəbindən onlayn tədrisə keçid edildiyini, buraxılış və qəbul imtahanlarının onlayn qeydiyyatı aparıldığını nəzərə alaraq, məsələnin həllinin vacibliyini vurğulamaq istəyirəm. Eləcə də unutmayaq ki, günümüzün tələbinə uyğun olaraq, əksər işlər, sənədləşmələr, qeydiyyatlar, ticarət və sifarişlər internet üzərindən həyata keçirilir. Bu səbəbdən internetin yoxluğu sakinlərin haqlı narazılığına səbəb olur, rəyonda aktiv həyat prosesinə maneələr yaradır. Bir daha aidiyyəti qurumlara müraciət edərək, regionlarda bu problemin həlli üçün təcili və əməli tədbirlər görməyə çağırıram.

Başqa bir məsələyə diqqət çəkmək istərdim. Yararsız, qəzalılıq məktəblər. Bununla bağlı bəzi məktəblərin siyahısı fotosənədlərlə birlikdə tərəfimizdən Təhsil Nazirliyinə təqdim edilib. Xüsusən bir sıra məktəblər keyfiyyətli təh-

silin aparılmasına imkan vermir. Misal üçün, Palçıqobada yanğın baş verməsi səbəbindən yararsız hala düşmüş məktəbin şagirdləri kilometrər qət edib qonşu kəndlərdə məktəbə getməyə məcbur olurlar. Sakinlərin haqlı narazılığına səbəb olan bu məsələ ilə bağlı Təhsil Nazirliyinə etdiyimiz müraciətlərə verilən cavablarda maliyyə ayrılacağı təqdirdə problemin həll olunacağı qeyd edilir.

Çıxışımın sonunda gələcəyimizin uşaqlar və təhsillə birbaşa bağlı olduğunu vurğulamaqla, bu məsələyə də həssas yanaşılmasını xahiş edərdim.

Əliabbas Salahzadə. Müzakirəyə təqdim edilmiş “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ölkəmizdə iqtisadi sahədə aparılan dövlət siyasətinin gücləndirilməsinə xidmət edir.

Məlumdur ki, azad iqtisadi zonalar hər bir ölkənin iqtisadiyyatında mühüm əhəmiyyətə malikdir. “Ələt azad iqtisadi zonası haqqında” Qanunun 2018-ci ildə qəbulundan sonra keçən müddətdə bu qanunda bir sıra dəyişikliklər olunmuş, qanun daha da təkmilləşdirilmişdir. 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycanın əldə etdiyi qələbənin regionda yaratdığı yeni iqtisadi imkanlar, Zəngəzur nəqliyyat dəhlizinin açılması reallığı fonunda müzakirəyə çıxarılan qanun layihəsi yeni reallığa uyğunlaşdırma məqsədi daşıyır. Belə ki, azad iqtisadi zonaya sərmayələrin cəlb edilməsi üçün hüquqi çərçivənin dəqiq müəyyən olunması çox vacibdir.

Bu baxımdan, təqdim olunan dəyişikliklərdə bir çox məsələlərin, o cümlədən Azad Zona rezidenti anlayışının dəqiqləşdirilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bildirilir ki, “Azad Zona rezidenti – Azad Zona səlahiyyətli qurumu tərəfindən müəyyən edilən hallar istisna olmaqla, Azad

Zonada sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmayan və orada yaşamaq üçün icazəsi olan hər hansı fiziki şəxs”dir.

Dəyişikliklərdə həmçinin “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinin (hazırda Ələt azad iqtisadi zonasında yalnız Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyi tətbiq edilir) Azad Zonada tətbiq edilməsi də nəzərdə tutulur.

Bundan başqa, dəyişikliklərdə Azad Zona səlahiyyətli qurumunun fəaliyyətinin səmərəliliyinin təmin edilməsi üçün onun hüquqlarının genişləndirilməsi, Azad Zonada vergitutma məsələlərinin dəqiqləşdirilməsi, Azad Zonanın səlahiyyətli qurumuna, hüquqi şəxslərinə əsas iqtisadiyyata aid şəxslər tərəfindən maliyyə xidmətləri göstərildikdə əsas iqtisadiyyatın qanunvericiliyinin tətbiq edilməsi nəzərdə tutulur.

Gömrük işi ilə bağlı təklif olunan dəyişikliklər isə Azad Zonanın fəaliyyətə başlaması zamanı gömrük münasibətlərində yarana biləcək ziddiyyətlərin aradan qaldırılması məqsədi daşıyır. Bununla da Azad Zona səlahiyyətli qurumu, inzibati müəssisələri və hüquqi şəxsləri tərəfindən gətirilən və aparılan mallara, xidmətlərə, işlərə gömrük rəsmiləşdirilməsi (sənədləşdirmə) müqabilində yalnız gömrük yığımlarının tətbiqi nəzərdə tutulur.

Bütün bunlarla yanaşı, dəyişikliklərdə Azad Zonaya investisiya qoymaq və Azad Zonadakı fəaliyyətlərindən əldə etdikləri pul vəsaitlərini məhdudiyyətsiz xaricə köçürmək hüququ, habelə xarici valyuta ilə işləmək və əməliyyatlar aparmaq hüququ olan şəxslərin dairəsi dəqiqləşdirilir və bu hüquq yalnız Azad Zona hüquqi şəxsləri, onların investor və səhmdarları üçün saxlanılır. Hazırda isə bu hü-

quqdan istifadə edə biləcək şəxslərin dairəsi daha genişdir.

Təqdirəlayıqdır ki, dəyişikliklərdə tərəflər arasında yarana biləcək mübahisələrin həlli məsələləri də nəzərə alınıb və mübahisələri həll edən qurumların siyahısına Beynəlxalq Arbitraj İnstitutu da əlavə edilir.

Əminəm ki, bu qanun layihəsi Ələt azad iqtisadi zonasının fəaliyyətinin və bu sahədə qanunvericiliyin beynəlxalq təcrübəyə uyğun təkmilləşdirilməsini təmin edəcək, mövcud boşluqları aradan qaldıracaqdır.